

SIAMO DI NUOVO **INSIEME**

NR. 32-33 ■ SERIE NOUĂ ■ IANUARIE - MARTIE 2012

FONDATĂ ÎN 2007 ■ ISSN 1843-2085 ■ REVISTĂ EDITATĂ DE ASOCIAȚIA ITALIENILOR DIN ROMÂNIA **RO.AS.IT.** CU SPRIJINUL FINANCIAR AL GUVERNULUI ROMÂNIEI, PRIN DEPARTAMENTUL PENTRU RELATII INTERETNICE

Libertatea de a fi etnic italian

Abia intrați în noul an, cu cele bune sau cu cele rele, cu care ne-am cam obișnuit în ultima vreme, nu ne mai putem gândi decât la faptul că poate pentru toți, primăvara va da un semnal bun.

Așa că, în așteptarea ei, nu ne rămâne decât să ne gândim cât de grea a fost iarna, cât de mare este speranța de a trăi mai bine, mai demni și mai plini de optimism decât până în prezent.

fost, însă cu siguranță am rămas cu câteva lucruri în gând, și în primul rând, că italienii au avut curaj mult mai mult decât la cel de data trecută și s-au declarat în număr mai mare decât ne așteptam, ca aparținând acestei etnii.

În ceea ce ne privește, este foarte important ce am obținut noi, ca asociație, și pentru asta doresc să mulțumesc tuturor aceluia care au avut tăria,

doar o dată la 10 ani, iar pe fondul micșorării semnificative a numărului cetățenilor cu domiciliul stabil în România, totuși etnia italiană nu a cunoscut o scădere, ci chiar o creștere numerică, față de previziunile noastre. Consider că acest lucru a fost posibil și ca urmare a publicității făcute prin cele două periodice ale Asociației noastre, ziarul *Piazza Romana* și revista *Siamo di nuovo insieme*, cărora, de asemenea, le mulțumim.

Cu toții, la nivel mondial și, mai ales, în plan european, traversăm o perioadă de criză, care devine din ce în ce mai acută și în țara noastră. Dar chiar și în acest context, nu putem să nu subliniem faptul că etnicii italieni din România beneficiază de o atenție deosebită din partea statului român, cel care asigură și protejează de mai bine

de 20 de ani valorile unei culturi, care a contribuit permanent și contribuie încă, și în acest moment, la dezvoltarea culturii române.

Dep. Mircea GROSARU

Poate că în condiții normale de viață, fără griji și fără a ne gândi la ziua de mâine, cu toții ne-am putea gândi, de pildă, la faptul că recensământul populației a trecut, noutăți prea mari nu au

curajul și, de ce nu, grija ca în documentele Institutului Național de Statistică, să fie înscrși ca etnici italieni.

De asemenea, reamintesc tuturor pe această cale că, prin lege, acest lucru este posibil

EDITORIAL

SIAMO DI NUOVO INSIEME

FONDATA ÎN 2007

NR. 32-33 ■ SERIE NOUĂ
IANUARIE-MARTIE 2012

ISSN 1843-2085

Revistă editată
de Asociația Italianilor
din România **RO.AS.IT.**
cu sprijinul financiar al
Guvernului României,
prin Departamentul
pentru relații interetnice

Președinte fondator
Mircea Grosaru

Seniori editori
Cristian Țopescu
Nicolae Luca

Colectiv redacțional

Director
Gabriela Tarabega

Redactori
Emanuele Leoni
Elena Bădescu
Dan Comarnescu

Design & pre-press
Square Media SRL

**Asociația
Italianilor
din România
RO.AS.IT.**
asociație cu statut
de utilitate publică

Str. Lipscani nr. 19, etaj 1
030031 București
Tel./Fax: 021 313 3064
ufficio@roasit.ro

www.roasit.ro

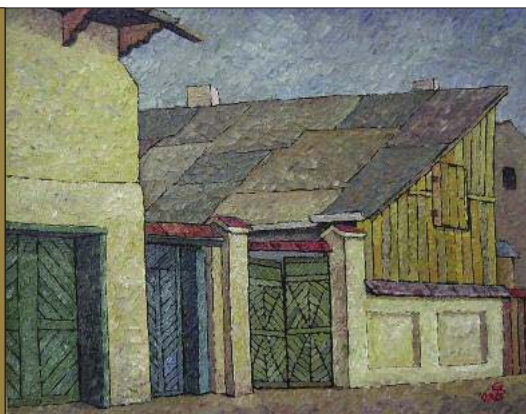
EVENTI / EVENIMENTE

04 | **Aniversări UNESCO 2012: Centenar Giulio Einaudi**

06 | **Dimitrie Cantemir la Carnavalul de la Veneția**

CULTURA / CULTURĂ

08 | **Caffé Florian. File de jurnal
venețian / Pagine
venețiane di diario**

12 | **Nostalgii fălticenene.
Gabrel Baban**

13 | **RAI UNO transformă un
agricultor premiant într-un
bariton aclamat pe scene
internaționale**

14 | **Regina Maria a României, o prezență marcantă în epocă**

16 | **Călătorie în Italia (I-II)**

22 | **Vă invităm să citiți...**

21 | **8 Martie – Omagiu
cititoarelor noastre**

23 | **Mesaj peste timp**

24 | **Italianii din Vrancea /
Gli italiani di Vrancea**

26 | **Familia Bosin din Predazzo /
La famiglia Bosin di Predazzo**

29 | **Sfântul Francisc de Assisi,
patronul ceresc al
ecologiștilor**

SOCIETĂ' / SOCIAL

30 | **REȚETE / RICETTE**

31 | **NOTIZIE / ȘTIRI**

Mulțumim în mod deosebit dott. Antonio Rizzo pentru sprijinul acordat în realizarea versiunilor în limba italiană ale articolelor publicate în revistă.

GIULIO EINAUDI

CELEBRAR

Anul acesta se împlinesc 100 de ani de la nașterea lui Giulio Einaudi (1912-1999), fondatorul prestigioasei **Casa Editoriale Einaudi** din Torino, recunoscute prin eleganță, stil și liberalism, căreia i-a consacrat întreaga viață, remarcabil promotor al culturii, cu o importantă contribuție la cercetarea și dezvoltarea pieței internaționale editoriale.

Fiu al Idei Pellegrini și Luigi Einaudi, considerat unul dintre părinții Republicii Italiene, al cărei președinte a și devenit în 1948, Giulio Einaudi s-a născut la 2 ianuarie 1912 la Dogliani, provincia Cuneo, Piemonte. A urmat cursurile liceului clasic *Massimo d'Azeglio* din Torino.

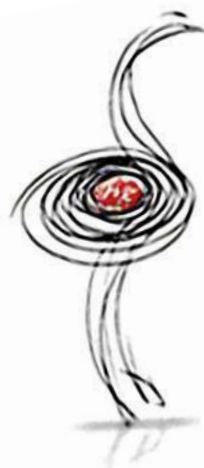
La 15 noiembrie 1933 fondează *Giulio Einaudi Editore* cu sediul la Torino, ajutat de un grup de prieteni – Leone Ginzburg, Massimo Mila, Norberto Bobbio, Cesare Pavese și alți foști elevi ai Liceului d'Azeglio, cărora profesorul Augusto Monti, cunoscut militant antifascist, le insuflase respectul pentru valorile culturale, libertate și spirit civic. Curând, editura avea să intre în vizorul

fasciștilor, iar doi ani mai târziu, proprietarul este arestat.

Înconjurat de colaboratori de o înaltă ținută intelectuală, Giulio Einaudi a reușit, în decursul anilor, să îmbogățească panorama editorială a secolului XX, prin publicarea operelor unor scriitori italieni de marcă – Pavese, Elsa Morante, Primo Levi, Dario Fo, Volponi, De Filippo, precum și a numeroase traduceri din autori străini de prim-plan: Sartre, Saramago, Arthur Miller, Pinter, Hrabal, McEwan.

Printre personalitățile care și-au pus amprenta asupra orientării politicii editoriale a Casei Einaudi se numără Vittorini, Calvino, Giulio Bollati. Dar cel care a avut de fapt rolul de lider, a fost Cesare Pavese. Datorită lui, editura și-a diversificat producția de non-ficțiune (prin deschiderea spre antropologie și psihanaliză) și a început să devină punct de referință atât pentru lucrările de ficțiune italiană și străină, cât și pentru cele ale clasicilor. Editura s-a impus prin

Cunoscuta emblemă a editurii, reprezentând inițial un struț cu un cui în cioc și având inscripționat pe fundal SPIRITUS DURISSIMA COQUIT, își are și ea propria istorie, cu rădăcini în secolul al șaisprezecelea, aparținând lui Paolo Giovio, preluată de către Mario Praz, trecând apoi prin penelul lui Giacomo Manzù în 1961, până în octombrie 2000 când, cu ocazia Târgului de carte de la Frankfurt, Giulio Paolini îi dă o nouă înfățișare, stilizată, tocmai pentru a demonstra că editura este în continuă schimbare. De un interes special este faptul că struțul care aleargă, logo-ul colecției EINAUDI TASCABILE (Einaudi de buzunar), este un desen realizat de Picasso în 1951, pe care i-l face cadou lui Einaudi, întrucât imaginea îi plăcuse enorm acestuia.

« É uno struzzo, quello di Einaudi, che non ha mai messo la testa sotto la sabbia »

Norberto Bobbio

colecțiile „Coralli”, „Supercoralli” și „Millenni” sau remarcabila „Collezione di poesia” ce avea să readucă în actualitate vechi maeștri, alături de scriitori avangardiști.

În anii '70 Einaudi își sporește eforturile pentru o cât mai largă difuzare, publicând *Istoria Italiei* în 6 volume, coordonată de Ruggiero Romano și Corrado Vivanti și vândută în peste 100.000 de exemplare, sau bestseller-ul absolut *La storia di Elsa Morante*, vândut în cca un milion de exemplare. Tot atunci apare colecția „Gli struzzi” și Enciclopedia în 15 volume (1977-1982).

Anii '80 au fost ani dificili pentru editură, marcată de o criză financiară severă, dar reușind totuși să publice noi autori și să lanseze noi colecții.

Deceniul următor aduce o schimbare parțială de generații și o reîmprospătare în toate genurile abordate, de la literatura de specialitate la cea de ficțiune străină, cu lansarea sau relansarea unor autori, printre care Yehoshua, McEwan, DeLillo, Saramago, Grass, Auster, Coetzee și apariția seriilor „Biblioteca Einaudi” și „Biblioteca della Pléiade”.

În 1996 ia naștere *Freestyle*, apariția operelor în format electronic, ce se adresează mai ales publicului tânăr, dar nu numai, și care prezintă cele mai interesante noutăți din literatura și cultura *underground* și *pop*. În sec. XXI acesta devine un sistem real, incluzând DVD-uri, printre succesele majore ale noii formule editoriale figurând Niccolò Ammaniti, Michel Faber, Wu Ming, Edward Bunker, Giancarlo De Cataldo.

În stilul de a conduce, Giulio Einaudi nu a fost o persoană care ținea să-și impună autoritatea, ci mai degrabă una care știa să stimuleze dezbaterile, ținea cont de opiniile colaboratorilor săi, convins că ideea editorială se naște din confruntarea opiniilor acestora.

Moartea sa, survenită în 1999, a însemnat pentru editură sfârșitul unei etape, dar nu și întreruperea unui stil de muncă, pe care și mai tinerii colaboratori și-l însușiseră sub îndrumarea maestrului, țintind viitorul, dar fără a da uitării trecutul.

Mărturie stau colecțiile „Arcipelago Einaudi”, „Vele”, „Einaudi storia” și „Gli struzzi”, sau lucrări de amploare, antologii și romane contemporane.

Sus stânga: banner promoțional. Sus dreapta: sediul Einaudi, Via Umberto Biancamano 2, Torino. Jos: Sala în care se țineau întrunirile Comitetului Științific

Elena Bădescu

CARNEVALE 2012

SIAMO DI NUOVO INSIEME

06 | IANUARIE-MARTIE 12

DIMITRIE CANTEMIR LA CARNAVALUL DE LA VENEȚIA

„LA VITA E' TEATRO. TUTTI IN MASCHERA” este tema aleasă de organizatori pentru ediția din acest an a tradiționalului Carnaval de la Veneția, o rememorare a legăturilor de secole ale orașului lagunelor cu teatrul, cât și cu istoria măștilor de carnaval, la adăpostul cărora te poți simți, chiar și numai pentru o clipă, persoana care îți dorești cu adevărat să fii. Într-o Veneție devenită în luna februarie Capitală a teatrului, au putut fi admirate remarcabile colective de artiști profesioniști, dar și spectacole ale artiștilor populari, parte fundamentală a patrimoniului cultural al țării. Scenelor tradiționale li s-au adăugat faimoasele Canal Grande și Piazza San Marco și, de asemenea, Campo San Polo, cu un modern patinoar.

Un fapt pe cât de inedit, pe atât de îmbucurător în ce privește evoluția relațiilor româno-italiene, l-a constituit prezența în programul Carnavalului a Festivalului de muzică balcanică „Dimitrie Cantemir”, organizat de Institutul Român de Cultură și Cercetare Umanistică de la Veneția, în parteneriat cu Teatrul La Fenice și Venezia Marketing & Eventi. Protagonisti – patru formații muzicale de prestigiu, preocupate de readucerea în actualitate a muzicii vechi: *Jordi Savall & Hespèrion XXI* (Spania), *Maràghî* (Italia), *Bezmârâ* (Turcia) și *Formația*

vocal – instrumentală de muzică veche „Anton Pann” (România), care în perioada 10–13 februarie au evoluat pe scenele Teatrului La Fenice sau în Sălele Apollinee.

La concertul inaugural, susținut la Sala Mare a Teatrului La Fenice de *Jordi Savall* și *ansamblul Hespèrion XXI*, a avut loc și o ceremonie în cadrul căreia, lui Cristiano Chiarot, președintele Teatrului La Fenice și lui Jordi Savall, personalitate de excepție a muzicii contemporane, le-au fost conferite înalte distincții ale statului Român, în semn de recunoștință pentru

merite deosebite în promovarea culturii și imaginii României.

Elena Bădescu

Formația vocal-instrumentală de muzică veche „Anton Pann” a luat ființă în toamna anului 2004, la inițiativa câtorva entuziaști, studenți ai Universității Naționale de Muzică și ai Facultății de Teologie Ortodoxă din București, atrași de frumusețea melosului străvechi, cu scopul declarat al valorificării tezaurului muzical aflat în manuscrisele de pe teritoriul României.

Ansamblul, dirijat de Constantin Răileanu, dispune de instrumente specifice muzicii abordate și reunește două formații de artiști instrumentiști și vocali a căror componență se schimbă în funcție de repertoriul stabilit.

CAFFÉ

Il mio posto preferito a Venezia è il celebre „Caffé Florian”. Non potrei dimenticarlo per niente al mondo, perché mio figlio si chiama Florian. Semplice coincidenza! Davvero?

Ogni volta che vado a Venezia, la prima sera, appena arrivo, vado in Piazza San Marco, mi siedo ad uno dei tavolini tondi in marmo sotto il colonnato delle „Procuratie Nuove”, che data dal secolo XVII e, dopo aver ordinato l’invariabile „affogato al caffè” (un gelato alla vaniglia che galleggia nel caffè contenuto nel bicchiere a fusto alto) ascolto la musica dell’orchestra che esegue musica classica italiana e guardo la piazza o, attraverso la porta aperta, guardo l’interno del Caffé.

Nella piazza ci sono gruppi chiassosi di turisti con vestiti e scarpe non adatti, alcuni con borse da viaggio a spalla, alcuni in blue-jeans, alcune ragazze con l’ombelico scoperto e con „ganci” alle orecchie o al naso. Come direbbero gli italiani: „vestiti variopinti”.

Dalla vetrata opaca del caffè, seduti sulle panchine di velluto rosso, lungo le pareti coperte con specchi o pitture sotto il vetro „au chinois” che piacevano tanto agli scrittori francesi dell’inizio del secolo XX, come Henri de Regnier, mi sembra di vedere delle signore in crinolina e dei signori in redingote con jabot, con le facce nascoste dietro a delle maschere di carnevale, mentre ridono, si divertono e dicono delle barzellette. „Delle chiacchiere”, come le chiamano gli italiani! Mi sembra di veder sfilare anche tutti i personaggi storici che sono passati da qui fin dal 1720, l’anno in cui è stato fondato il locale. In effetti il Caffé, inaugurato il 29 dicembre 1720 da Floriano Francesconi, si chiamava „Alla Venezia Trionfante”, ma i nativi si sono abituati a invitarsi: „Andemo da Florian!”, e così il nome è rimasto „Caffé Florian”.

Sono passate, poi, attraverso le piccole stanze, tante figure illustri, per le quali ci occorrerebbero pagine intere per nominarle tutte: Goethe, Chateaubriand, Lord Byron, Goldoni, Marcel Proust, Francesco Guardi, Charles Dickens, Antonio Canova, Gabriele D’Annunzio, Manzoni sono stati a questi tavoli... o, comunque, tavoli come questi. Ma la vista di cui hanno goduto era lo stessa di oggi: la Basilica San Marco e le Procuratie Vecchie, l’Orologio dei Mori e il Campanile di San Marco.

Ma ciò che più mi piace è immaginarmi il momento in cui Casanova, fuggito miracolosamente

Locul meu preferat la Veneția este celebrul „Caffé Florian”. De altfel, în niciun caz n-aș putea să-l uit, pentru că pe fiul meu îl cheamă Florian. Simplă coincidență! Oare?

De câte ori mă duc la Veneția, din prima seară când ajung, mă îndrept spre Piazza San Marco, mă așez la una din mesele rotunde de marmură de sub colonada „Procuratie Nuove”, care datează din secolul XVII și, după ce am comandat invariabilul „affogato al caffè”, o înghețată de vanilie care plutește în cafeaua din paharul cu picior înalt, ascult muzica orchestrei care cântă șlagăre clasice italiene și privesc, când în piață, când pe ușa deschisă înspre interiorul cafenelei.

FLORIAN

Prin piață trec grupuri de turiști, îmbrăcați și încălțați aiurea, care cu saci de voiaj în spate, care în blue-jeans, fete cu buricul gol și cu belciuge în urechi sau în nas, cum ar spune italienii: „vestiti variopinti” (îmbrăcați multicolor).

Prin geamul mat al cafenelei mi se pare că văd, așezați pe banchetele de catifea roșie, de-a lungul pereților acoperiți cu oglinzi sau de picturi sub sticlă „au chinois” care le plăceau atât de mult scriitorilor francezi de la începutul secolului XX, precum Henri de Regnier, doamne în crinolină și domni în redingotă cu jabou, ascunzându-și fețele în spatele unor măști de carnaval, în timp ce râd, se amuză și spun glume. „Delle chiacchiere”, cum le

dalla prigionie „dei Piombi” del Palazzo Ducale, sapendo che sarebbe stato sicuramente condannato a morte e che non sarebbe mai tornato a Venezia, si è fermato un momento da „Florian”, per bere l'ultimo caffè della sua vita in questo posto meraviglioso. È possibile che tutto questo sia solo una leggenda, perché all'ora dell'evasione di Casanova „Florian” probabilmente non era aperto, ma mi piace credere

Pagine veneziane di diario

GENNAIO-MARZO 12 09

numesc italienii! Parcă văd defilând și toate personajele istorice care au trecut pe aici de la 1720, anul în care s-a fondat localul.

De fapt, cafeneaua inaugurată pe 29 decembrie 1720 de către Floriano Francesconi se chema „Alla Venezia Trionfante”, însă localnicii s-au obișnuit să se invite: „Andemo da Florian!”, așa că numele i-a rămas „Caffé Florian”.

Pe urmă, au trecut prin sălile mici și intime atâtea figuri ilustre, încât ar trebui pagini întregi ca să-i numești pe toți. Goethe, Chateaubriand, Lord Byron, Goldoni, Marcel Proust, Francesco Guardi, Charles Dickens, Antonio Canova, Gabriele D’Annunzio, Manzoni au stat la mesele astea... în fine, unele ca astea. Însă decorul pe care l-au privit era același cu cel de azi: Basilica San Marco și Procuratiile Vechi, Orologiul cu Mauri și turnul, Campanile.

Dar cel mai mult îmi place să-mi imaginez momentul când Casanova, scăpat ca prin minune din temnița „dei Piombi”, din Palatul Dogilor, știind că va fi condamnat cu siguranță la moarte și că nu se va mai putea întoarce niciodată la Veneția, s-a oprit un moment la „Florian”, ca să bea ultima cafea din viață în acest loc minunat. E posibil să fie doar o legendă, pentru că la ora la care a evadat Casanova, probabil că „Florian” nu era deschis, însă îmi place să cred că numai un personaj de talia lui ar fi avut curajul s-o facă.

che solo un personaggio come lui avrebbe avuto il coraggio di farlo.

Poi vedo gli ufficiali stranieri, seduti al „Quadri”, il caffè dell’altra parte della piazza, durante l’occupazione austriaca, o i patrioti italiani feriti che sono curati nelle salette del „Florian” da giovani ragazze vestite in costumi veneziani, durante la Rivoluzione del 1848.

E mentre sogno tutto questo, l’orchestra continua il suo „concerto-passeggiata”. D’un tratto, il prima violonista torna verso l’orchestra e dice: „Mai articolat mâna stângă!” (Più articolata la mano sinistra – in romeno nel testo). Infatti, i sei musicisti (due violini, un contrabbasso, un clarinetto, una fisarmonica ed un pianoforte) venuti dalla Filarmonica di Iași, sono a Venezia per quattro mesi. Dopo il mese di luglio ci sarà un’altra orchestra, da Cluj. E così alternano dal 1992, perché il manager del locale ha trovato in Romania un filone inesauribile e conveniente di musicisti con una solida tradizione concertistica.

Quando li ho pregati di suonare anche un brano romeno, i due violonisti hanno cominciato una gara di virtuosismo nell’interpretazione della „Ciocârlia” (allodola). I passanti, dimenticando le loro passeggiate, ascoltavano stupiti i trilli dell’uccello. Quando hanno terminato, sono scoppiati applausi scroscianti. Ma i musicisti mi hanno confessato poi che il più grande successo lo ottiene la musica dei film americani.

Apoi, văd ofițerii străini, instalați la „Quadri”, cafeneaua de peste drum, în timpul ocupației austriece, sau patrioții italieni răniți care sunt îngrijiți în sălile de la „Florian” de către tinere îmbrăcate în costume venețiene, pe vremea Revoluției de la 1848.

Și pe când visez la toate aceste scene, orchestra își continuă „concertul-promenadă”. Deodată, primul violonist se întoarce spre orchestră și spune: „Mai articulat mâna stângă!” (în românește). Într-adevăr, cei șase muzicieni (două viori, un contrabas, un clarinet, un acordeon și un pian) veniți de la Filarmonica din Iași, sunt la Veneția pentru patru luni. După luna iulie va veni o altă formație, de la Cluj. Și tot așa alternează din 1992, pentru că impresarul local a găsit în România un filon inepuizabil și ieftin de muzicieni cu o tradiție concertistică solidă.

Când i-am rugat să interpreteze și o melodie românească, cei doi violoniști s-au lansat într-o întrecere de virtuozitate în executarea „Ciocârliei”. Trecătorii, oprîți din plimbare, ascultau încremeniți trilurile păsării. Când au terminat, a izbucnit o furtună de aplauze. Însă muzicienii mi-au mărturisit pe urmă că cel mai mare succes îl au cu muzica din filmele americane.

Oare ce-ar gândi Casanova dacă ar veni din nou la „Florian” și i-ar asculta?

Service après-vente

Am revenit ani la rând la Veneția și i-am reîntâlnit pe muzicienii români de la „Florian”. Acum ne cunoșteam bine, după terminarea programului mergeam să bem o bere... Cu timpul, interpreții s-au mai schimbat. Dar tot din România veneau! Numai în ultima vreme, mi-au mărturisit că sunt cam îngrijorați: se pare că muzicienii chinezi sunt mult mai ieftini!

Adrian Irvin Rozei

Cosa penserebbe Casanova se venisse di nuovo da „Florian” e li ascoltasse?

Cu Florian la „Florian”, din tată în fiu!

Service après-vente

Sono ritornato a Venezia e ho incontrato di nuovo i musicisti romeni di „Florian”. Adesso ci conosciamo bene, alla fine del loro programma andiamo a bere una birra... Con il passar del tempo, i musicisti sono cambiati. Ma venivano sempre dalla Romania! Soltanto ultimamente mi hanno confessato che sono preoccupati: sembra che i musicisti cinesi costino di meno!

„Mai articulat mâna stângă!” – muziceni români la „Florian”

GABREL BABAN FĂLTICENENE

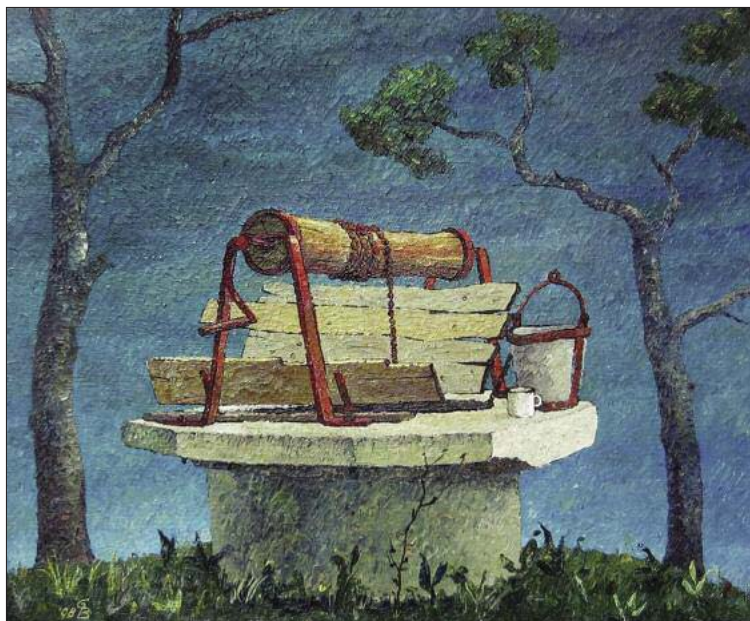
Sub acest titlu a expus **Gabrel Baban** pictură și grafică la Muzeul de Artă „Ion Irimescu”, în cadrul Zilelor Municipiului Fălticeni 2011.

Dar cine este acest pictor cu nume ce sună mai mult a poreclă, dar care, oricum, și-a transformat, prin arta sa, numele în renume?

Născut în 6 noiembrie 1948 la Fălticeni, Gabrel Baban mărturisește că are o descendență italiană, însă o face cu oarecare rețineră, pentru că nu deține documente care să ateste aceasta. Dar cu rădăcini italiene sau nu, arta sa îl recomandă ca pe un artist plastic contemporan de talent.

Absolvent al Facultății de arte plastice de la Iași, membru al Uniunii artiștilor plastici din România, primește Premiul II la Concursul național de artă plastică *Voronețiana* (1988), Premiul „Ștefan Dimitrescu” la Concursul de artă plastică Nicolae Tonitza (2005), Medalia și Diploma de merit ale Fundației *Sfântul Luca* din Bârlad.

Are în palmares participarea la peste 100 de expoziții, personale sau de grup, în țară (cu precădere în orașe din Moldova lui dragă, dar și la București, Constanța, Tg. Mureș etc.) și în străinătate (în Belgia, Ucraina, Franța, R. Moldova). Dar,

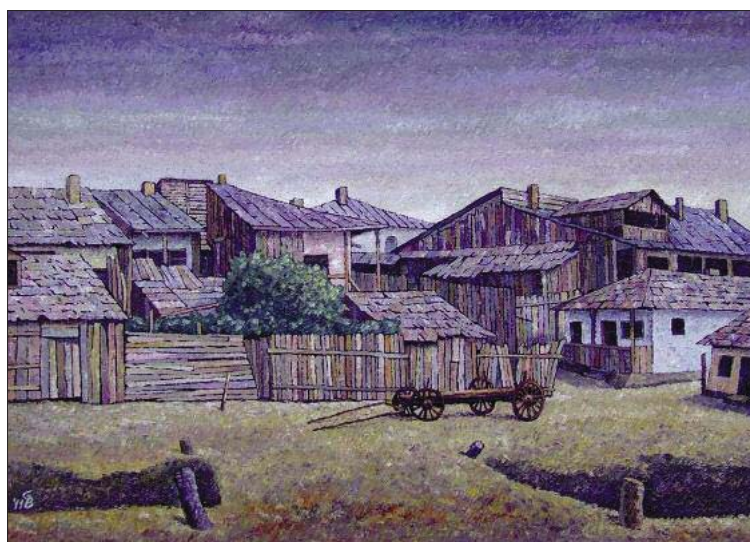
iată, în 2011 îl găsim în **Italia**, pe simezele Muzeului de Artă Contemporană din Fonte Nuova – Roma cu 20 de lucrări, peisaje și natură moartă, apreciate în mod deosebit de public.

Pictorul Gabrel Baban a avut șansa să se nască și să trăiască în Fălticeni, unul din acele spații binecuvântate care au dat României mari oameni de cultură, oraș cu un aer aparte, cu o lumină blândă și peisaje molcome, ce te îndeamnă la

reverie și lectură. „Nostalgia Fălticenei”, expoziția de suflet a lui Gabrel Baban (cea de-a opta sa personală la Fălticeni), îți transmit cu prisosință acest lucru.

În pânzele sale, afirmă profesoara Sofica Butnaru, prezentă la vernisaj, *regăsești cu emoție și tandrețe Fălticenei de altădată, orașul dispărut sub buldozerele urbanștilor sau afaceriștilor de conjunctură.*

Nostalgia lui Gabrel Baban ni se înfățișează aidoma unor odăjdii în care sălășluiește, de neatins de niciun buldozer, de nicio minte sau mână răufăcătoare, ceva din ethosul acestui târg al izvoarelor cu apă vie, cea din care au băut atâția nemuritori, precum au fost, între cei dintâi, Mihail Sadoveanu și Eugen Lovinescu, consemnează scriitorul Grigore Ilisei în prefața Albumului expoziției editat de Primăria Municipiului Fălticeni. (G.T.)

RAI UNO transformă un agricultor premiant într-un bariton aclamat pe scene internaționale

Baritonul Vasile Chișiu a debutat în luna februarie pe scena ONB, în rolul titular din *Rigoletto*. El este omul care ne-a demonstrat că niciodată nu e prea târziu pentru a-ți îndeplini un vis.

Chiar dacă mărturisește că la vârsta de 20 de ani nu avea deloc cultură muzicală: „în acea perioadă nu recunoșteam notele muzicale pe portativ”, prin multă muncă, talent și perseverență, succesul nu a întârziat să apară.

În anul 1996, Vasile Chișiu a fost desemnat *Cel mai tânăr fermier din România*, premiu oferit de Fundația Fermier. Ulterior a fost invitat la diferite congrese internaționale de profil, iar cel de la Bruxelles din anul 1997 i-a marcat începutul unei alte vieți: „fiecare participant trebuia să-și promoveze țara, iar eu m-am îmbrăcat în costum național, am cântat cântece populare (deja aveam lansat un CD). Am cântat și „O sole mio”, dar nu știam prea bine cuvintele, îl văzusem la televizor pe Pavarotti și îmi rămăsese în minte. La sfârșitul melodiei, jurnaliștii de la Televiziunea italiană – Rai Uno au venit la mine, au făcut o plecăciune și mi-au spus: felicitări maestro! Apoi ceilalți consilieri europeni mi-au spus că trebuie să devin solist de operă, că ar fi păcat să-mi irosc talentul. Și așa am făcut. La începutul anilor 2000 am renunțat la agricultură”, a declarat Vasile Chișiu.

La insistențele cântăreței de muzică populară Lucreția Cio-

Debut în *Rigoletto*

banu, Vasile Chișiu a început să se pregătească pentru admiterea la Conservator alături de profesoarele Ana Stratulat și Crina Popovici. Iar în 2006 a absolvit cursurile Universității Naționale de Muzică din București, secția canto. A obținut bursa Socrates la Conservatorul Antonio Scontrino din Trapani, Italia și a urmat, apoi, studii de canto cu maeștrii Corneliu Fânățeanu și Eduard Tumagian.

A participat la cursuri de masterclass conduse de nume mari precum: Mariana Nicolesco, Ludovic Spiess, Leontina Văduva, Constantin Zaharia, Ileana Cotrubaș, Viorica Cortez, Eduard Tumagian, Nelly Miricioiu.

Din anul 2005 este solist al Operei Naționale București și susține, de asemenea, concerte în Germania, Lituania, Italia, Ungaria etc.

A obținut numeroase premii, printre care: *Grand Prix* oferit de regiunea Oder-Spree în cadrul cursurilor „Oper Oder-Spree 2006” din *Cetatea Beeskow*, Germania; Premiul Fundației Darclèe la Concursul Internațional de Canto *Hariclea Darclèe* (Brăila).

Repertoriul baritonului cuprinde roluri precum: Enrico Ashton din *Lucia di Lamermoor* și Gasparo din *Rita* (G. Donizetti); Schaunard din *La Bohème*, Ping, Mandarinul din *Turandot*, Sciarrone din *Tosca* (G. Puccini); Der Heerrufer des Königs din *Lohengrin* (R. Wagner); Antonio din *Le Nozze di Figaro* (W.A. Mozart); Aroldo, Sicario, Domestico din *Macbeth*, Marchese D'Obigny, Baronul Douphol din *La Traviata* (G. Verdi) etc.

Gabriela Tarabega

Regina Maria a României, o prezență marcantă în epocă

Înrudită cu cele mai importante Case Regale ale Europei, regină-soldat și diplomat, colecționară de artă, cu rafinat simț artistic și scriitoare, Regina Maria s-a bucurat de o faimă care, după 1918, s-a răspândit în majoritatea țărilor europene care contau în epocă.

Printre numeroasele documente de arhivă, cercetate de mine, privitoare la relațiile româno-italiene, dintre care o bună parte o reprezintă corespondența internațională a Casei Regale a României, am avut bucuria să găsesc o scrisoare a italianului Angelo Raghianti adresată lui Gaetano Denize, aflat în slujba Reginei Maria, în care îl roagă să intervină pe lângă Regină pentru a obține acordul acesteia ca să-i traducă el operele literare în limba italiană.

„Talentul de scriitor al Reginei Maria nu apare altcum decât firesc. Frumoasă, inteligentă, cu farmec și temperament debordante, străbunica mea a adus literaturii române nu numai un avânt și o încurajare părintească, dar și condeiul unui nou scriitor regal. Toate cărțile ei sunt impetuoase, puternice, sensibile și spontane, de la paginile de jurnal până la suavele povești pentru cei mici și mari”. Astfel, simplu și exact, o caracterizează Margareta, Principesă Moștenitoare pe Regina Maria a României.

Redăm în cele ce urmează, textul scrisorii lui Angelo Raghianti, în limba în care a fost scris, inclusiv traducerea în română.

Roxana Comarnescu

Monsieur,

Mademoiselle Contostavlos, dame d'honneur de Sa Majesté la Reine Mère des Hellènes, a eu la bonté de me faire savoir que sa Majesté la Reine Mère des Hellènes, avec la bienveillance qu'elle m'a toujours démontré, a parlé de moi a Sa Majesté la Reine de Roumanie en Lui soumettant mon aspiration de pouvoir traduire en italien Ses oeuvres littéraires. Mademoiselle Contostavlos ajoute que je peux vous dire sans une fausse modestie que je puisse être un bon traducteur d'oeuvres merveilleuses de Sa Majesté, dont Ses souvenirs j'ai lu dans l'Epoca de Roma, d'il y a un mois et demi, dans une traduction infecte.

Né près de Florence, docteur ès lettres, auteur de plusieurs livres, j'ai traduit en italien seulement quelques poèmes d'Edmond Rostand et je garde comme précieux souvenirs ses lettres que je suis disposé à vous envoyer afin que vous ayez une opinion d'un indiscutable autorité littéraire.

Si comme j'espère, Sa Majesté voudra m'accorder la grâce que je Lui demande, je commencerai par traduire les livres qu'Elle m'indiquera et si la traduction obtiendra Son Auguste approbation je deviendrai Son traducteur pour l'Italie.

Je suis aux ordres de Sa Majesté et à votre disposition, Monsieur, pour tout ce qui vous plaira. Veuillez Monsieur agréer l'assurance de ma considération respectueuse.

Angelo Raghianti
Via degli Scipioni 287, Roma
15 Decembre 1929

Domnule,

Domnișoara Contostavlos, doamnă de onoare a Majestății Sale Regina Mamă a Elenilor, a avut amabilitatea să-mi aducă la cunoștință că Majestatea Sa Regina Mamă a Elenilor a avut bunăvoința, pe care întotdeauna mi-a arătat-o, să-i vorbească despre mine Majestății Sale Regina României, prezentându-i aspirația mea de a putea traduce în italiană operele Sale literare. Domnișoara Contostavlos adaugă că pot să vă spun, fără falsă modestie, că aș putea traduce bine minunatele opere ale Majestății Sale, din care memoriile Sale le-am citit în Epoca de Roma acum o lună și jumătate într-o traducere infectă.

Născut lângă Florența, doctor în litere, autor al mai multor cărți, am tradus în italiană numai câteva poeme ale lui Edmond Rostand și păstrez ca prețioase amintiri scrisorile sale, pe care sunt dispus să vi le trimit, pentru ca să aveți o opinie de o indiscutabilă valoare literară.

Dacă, așa cum sper, Majestateta Sa va dori să-mi acorde favoarea pe care l-o cer, voi începe prin a traduce cărțile pe care Ea mi le va indica și dacă traducerea va obține Augusta Sa aprobare, voi deveni traducătorul Său pentru Italia.

Rămân la ordinele Majestății Sale și la dispoziția Dvs., Domnule, pentru tot ceea ce veți dori. Primiți vă rog, Domnule, asigurarea respectuoasei mele considerații.

PUGLIA (I-II)

Specific mediteranean,

La solicitarea cititorilor noștri, publicăm și versiunea în limba română a articolului dott. Antonio Rizzo, *Viaggio in Italia*, apărut în numerele anterioare.

Frumusețea Italiei nu constă atât în sau „numai” în bogățiile arheologice, în Istoria sa sau în măreția Romei, pentru că, dacă te uiți cu atenție, fiecare națiune are fascinația propriei Istorii. Adevărata bogăție și frumusețe a Italiei, datorată importantei răspândiri a patrimoniului cultural în fiecare oraș, în fiecare sat, în fiecare vale, constă mai ales în integrarea armonioasă oraș-sat, patrimoniu, cultură-peisaj, natură-cultură, integrare care a format caracteristicile cele mai deosebite ale Italiei și italienilor și care rezistă încă pe ici, pe colo.

Note geografice

Puglia – a treia regiune italiană din punct de vedere al dezvoltării costiere după Sicilia și Sardinia – este și regiunea Italiei situată cel mai la Est: orașul Otranto, pe coasta spre Sudul extrem se află la circa 80 km de țărmul Albaniei, ai cărei munți se văd în diminețile senine. Este suficient să te înalți puțin cu un avion mic de turism, să zbori deasupra mării către Grecia și granița apelor teritoriale (eu am făcut-o) și se zăresc primele insule grecești.

Puglia este cunoscută drept „tocul” cizmei Italiei. Cizma are și „pintenul” său, promontoriul Gargano, care este zona cea mai înaltă a Pugliei, cu o înălțime maximă de 1055 m (colinele nu depășesc 700 m). În Puglia se termină și Italia, dar nu spre Occident, pentru că se găsesc numeroase insule mari (Sicilia și Sardinia) și mici (insulele Pelagie, mai aproape de Tunisia decât de Italia). Două din acestea – Lampedusa și Lampione (cea de-a treia este Linosa) aparțin din punct de vedere geologic platformei continentale Africane și nu celei Italiene. În Puglia însă „se termină” într-adevăr Italia, la Capul Santa Maria di Leuca, motiv pentru care era numit de latini „Finibus Terrae”, acolo unde se întâlnesc Marea Adriatică și Marea Ionică.

Puglia este o regiune înclinată în partea inferioară și cu înălțimi colinare în jumătatea superioară (în afară de promontoriul Garganic, Colinele tarantine și bareze, ultimile fiind formate din povârnișuri frumoase, cultivate intens sau împădurite). Puglia este celebră pentru producția mare de vinuri, ulei și fructe.

ȘTII TU DE ȚARA CU LĂMÂII-N FLOARE,
CU PORTOCALÉ+APRINSE+NTRE FRUNZARE?
UN VÂNT UȘOR DIN CERU-ALBASTRU BATE.
TĂCUT E MIRTUL, LAURUL ÎNALT E.
ȘTII ȚARA, TU?

(GOETHE)

poartă spre Orient

Dacă există vreo regiune, care în mod cu totul particular păstrează intact acest echilibru, aceasta este Puglia, una dintre regiunile mai puțin cunoscute și frecventate de turistul din Est, în afară poate de diaspora română care a găsit multe oportunități pentru a se stabili în zonă. Și totuși este foarte simplu de ajuns acolo pentru a petrece o vacanță. Linii aeriene leagă direct Bucureștiul cu Bari, orașul capitală a regiunii, în care comunitatea ortodoxă este foarte numeroasă și bine înrădăcinată.

Însă eu sugerez o cale mai plăcută pentru a ajunge în Puglia, pentru cine are timp și mașină la dispoziție, pentru că o mașină este într-adevăr necesară odată ajunși în Puglia: de la București se traversează Bulgaria până la frontiera cu Grecia, după care se poate merge numai pe autostradă până la Igumenița, de unde un vapor vă va conduce într-un mod foarte plăcut într-o noapte (sau într-o zi, după dorință), până la *Brindisi*, de unde a plecat spre Est împăratul Traian și portul din care porneau cruciadele, sau până la *Bari*, unde a ajuns din Est trupul Sfântului Nicolae, atât de venerat de localnicii pugliezi cât și de comunitatea ortodoxă care se află în acea parte a Italiei. Alegerea portului de debarcare nu este de neglijat, din moment ce Puglia este o regiune întinsă (are 865 km de coastă lungime, din care 93% plajă, ultimele date fiind din 2007) pe care nu o poți parcurge în întregime într-o singură vacanță. Deci călătorul de profesie va trebui să decidă dacă se va îndrepta către Sudul Pugliei alegând *Brindisi* sau dacă va merge spre Nord, preferând *Bari*.

Deocamdată s-o parcurgem modul ideal, trecând prin minunățiile mai puțin cunoscute ale acestei regiuni atât de apropiate de

cultura balcanică, dar și de magia celei mediteraneene. Prin forța lucrurilor, o vom face în mai multe etape și de fiecare dată vom avea parte de o descoperire surprinzătoare. Cu toate acestea, niciuna dintre călătoriile noastre nu va urmări un fir logic, vom vagabonda însă dintr-un centru în altul, dintr-un oraș antic la un castel, urmând deci un fir al emoțiilor și amintirilor. Pe durata acestei călătorii, pentru cei mai curioși, voi insera câteva referiri de ordin istoric, etnic și geografic.

Deci să începem.

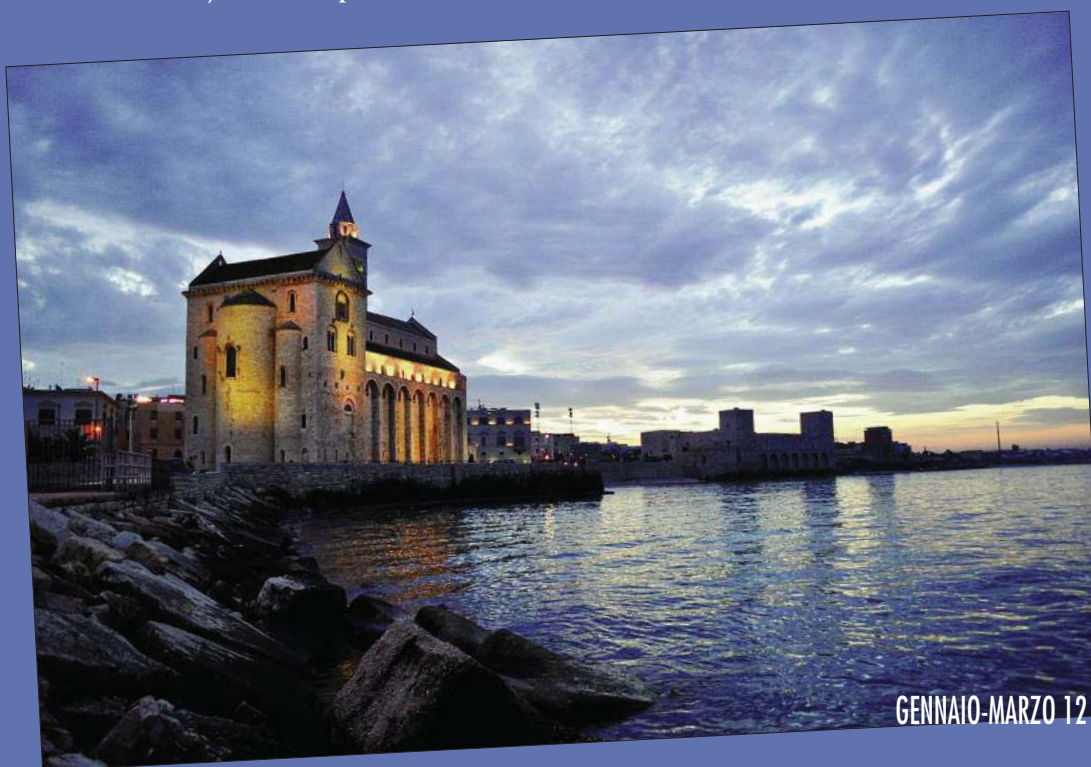
TRANI

Cine ar avea vreodată chef să meargă la Trani? Ce-o mai fi și cu orașul ăsta și cine-a mai auzit de el? Eu însumi, pugliez de origine (mai mult, salentin, din „tocul Italiei”, și asta nu e puțin lucru, dacă vorbiți cu un pugliez), știam numele și câte ceva despre orașel, însă l-am văzut și l-am descoperit

numai de puțină vreme, cu toate că am trăit în Puglia câteva decenii. Și este un centru istoric cu origini milenare (este citat și în *Tabula Peutingeriana*), fondat, conform legendei, cu numele de *Tirrenum* sau *Turenium*, între secolele III și IV d.Ch. de către *Tirreno*, fiul lui *Diomede*.

Și apoi, se află la numai 40 km de *Bari* (loc ideal de ajuns, în portul sau aeroportul său) și la 80 km distanță de promontoriul *Gargano* – „pintenul” „tocului Italiei” – cu coastele sale care îți taie respirația. Dar să ne ocupăm deocamdată de *Trani*: merită osteneala. Este un orașel elegant și perfect întreținut, cu trecut nobil, care rezidă încă în fastuozitatea palatelor sale nobiliare, din colțurile și piațetele ascunse. Pare un decor de teatru, cu un centru medieval dezvoltat în jurul portului, port care l-a făcut să devină important centru comercial al Mediteranei, cu rute comerciale dezvoltate mai cu seamă către Orient.

Catedrala din Trani

Monumentul său cel mai vestit este *Catedrala*, înscrisă în Patrimoniul Cultural Mondial UNESCO. Aceasta este construită peste o altă biserică, între 1097 și jumătatea lui 1200, iar restaurările succesive care au început din sec. XIX au dezvăluit că interiorul său este compus din trei biserici așezate una peste cealaltă și pe trei nivele diferite. Se înalță solitară, supravegheată parcă de clopotnița înaltă de 59 m. Ansamblul, în stil romantic, de o mare severitate și puritate, oferă privirii echilibrul pur al tuturor componentelor sale, fiind conceput într-o manieră armonioasă ca un cânt gregorian care rămâne suspendat în aer, cu masa compactă a bisericii însăși și clopotnița care pare a fi „un alt cânt”, aproape perceptibil. Suspendată între albastrul mării și al cerului, Catedrala este poziționată pe un promontoriu, un spațiu extins spre mare, și solitară, privind spre o

piață mare „de piatră” ca o scenă pe cât de armonioasă, pe atât de severă.

Privirea nu poate rămâne altfel decât uimită și întreaga structură a catedralei – ca să nu mai vorbim despre interior și despre tezaurul pe care-l deține – se dezvăluie vizitatorului ca o prețioasă incursiune în istorie și arhitectură.

Vis-à-vis, în celălalt capăt al pieței, aproape în contrast armonios al mesajului religios cu puterea spirituală pe care o poartă Catedrala, stă făcând parcă de gardă în porțiunea aceea de coastă, Castelul Suevo al lui Frederic al II-lea, construcție care pare să sublinieze prezența puterii trecătoare în fața Catedralei.

Castelul este un exemplu perfect de arhitectură militară, cu o concepție îndrăzneată, pur și sever, inspirat de liniile esențiale ale castrelor romane și de cele mai sofisticate fortificații ale

cruciaților în Țara Sfântă. A fost construit între 1233 și 1249 chiar pe malul mării, cu scopul de a exploata adâncimile mici pentru a împiedica apropierea navelor și a preveni pericolul debarcărilor ostile. Merită cu prisosință să faceți o vizită în castel pentru a înțelege mai bine scopul pentru care a fost construit. Istoria care l-a traversat este atât de plină de evenimente și personaje, încât îi lăsăm călătorului avizat plăcerea de a se documenta în acest sens. Dar îi lăsăm, de asemenea, plăcerea de a se pierde pe străduțele din Trani, printre localuri, mici restaurante, baruri cu terase, printre oameni ospitalieri și sonorități mediteraneene.

Nu mai insistăm și amintim doar toate celelalte surprize și frumuseți monumentale cu care ne poate răsplăti o vizită la Trani. Ar trebui citate: Mănăstirea medievală de la Capo Colonna, Biserica Templierilor, Sinagoga din 1200, una dintre cele mai vechi, Palatul Caccetta din perioada Renașterii.

Trebuie să fugim, lăsând în urmă acest orașel surprinzător și să continuăm călătoria noastră pentru a descoperi alte lucruri de care nu se vorbește prea des, dar care sunt de o frumusețe uluitoare.

Note istorice și etnice

Puglia, din punct de vedere istoric, apare locuită încă din anul 3000 î.Ch. de populații de origine foarte probabil „ilirică” (în mare, albanezii de azi), cu aceeași origine ca și „veneti”. Acești locuitori antici ai Pugliei au fost numiți apoi **Japigi** de către greci și s-au distins grupurile tribale de **Dauni, Peuceți, Pedicoli, Messapi și Salentini**. Puglia a intrat în istorie spre sfârșitul sec. VIII î.Ch., odată cu migranți proveniți din Sparta și Laconia, care au fondat, în afară de Gallipoli și Otranto, cel mai mare centru grec din Puglia, într-o fericită poziție geografică: **Taranto**. Regiunea a început astfel să facă parte din **Magna Grecia**. Trecând prin diverse faze și prin diverse războaie de supremație cu triburile locale menționate mai sus, Taranto a intrat în orbita romană în 272 î.Ch. Trebuie să așteptăm căderea Imperiului Roman pentru a-i vedea instalați în sec. VIII d.Ch. pe Lombarzii. După dominația Imperiului Bizantin, în mod succesiv, între anii 827-871, s-au instaurat în regiune musulmanii care cuceriseră deja Sicilia în 827. În sfârșit, între anii 876-880, Puglia revenea la dominația bizantină.

CASTEL DEL MONTE – visul pietrificat

Să facem acum un salt de circa 40 de km în interiorul ținutului și să cunoaștem o perlă arhitecturală și istorică a Pugliei: Castel del Monte, inclus încă din 1996 de UNESCO în Patrimoniul Mondial al Umanității. Se înalță solitar în Murge (Colinele bareze) la o altitudine de 540 m, acolo unde aceleași Murge anunță apropierea de zona preapeninică, ce separă versantul adriatic de cel tirenian. Locul, de o frumusețe rară, oferă o panoramă cât vezi cu ochii, de 360° jur-împrejur.

Rareori, trebuind să vorbești despre un castel, descrierea lui se întrepătrunde atât de mult cu personajul istoric care l-a realizat:

Frederic al II-lea de Suabia (1194-1250) a fost împărat german din dinastia de Hohenstaufen, fiu al împăratului Henric al VI-lea; rege al Siciliei – care în acele timpuri cuprindea și Puglia, Basilicata și Calabria, mai precis ceea ce va fi cunoscut ca Regatul celor Două Sicilii. Această moștenire i-a fost lăsată de mamă, Costanza d'Altavilla, de descendență normandă; și, în sfârșit, rege al Ierusalimului. La apogeul puterii lui, imperiul se întindea de la Marea Nordului, în jos, cuprinzând toată Germania până în Burgundia, la vest. La est, cuprindea toată Austria și apoi, mai jos, toată Italia de nord, de centru-nord și de sud, inclusiv

Sicilia. Rămânea în afara imensului său teritoriu, numai partea centrală a Italiei, care aparținea puterii temporare a Statelor papale.

Castelul, perfect și simetric ca o nestemată șlefuită, este proiectat de un arhitect necunoscut, chiar dacă mulți istorici atribuie proiectul lui Frederic al II-lea. Este incertă și data construirii; un document – unicul care se referă la castel – amintește că în 1240 ar fi fost deja într-o fază avansată de construcție. Castel del Monte este descris astfel de Lino Patruno, un cercetător al castelelor și caselor nobiliare din Puglia și Basilicata: „ambiguu ca *Gioconda* lui Leonardo,

misterios ca Sfântul Graal, tulburător ca o iluzie, profetic ca un miracol”. Și același autor continuă: „De ce a fost construit Castel del Monte? Se pot da o sută de răspunsuri, fiecare cu partea lui de adevăr. Castel del Monte poate fi o sută de lucruri, și tot atâtea nu poate fi. [El este] expresia maximă a unui Ev Mediu enigmatic, în sensul că se consideră el însuși o apariție care arată, dar și ascunde, și provoacă inteligența să intre în jocul enigmelor. Să intrăm. În primul rând, Castel del Monte nu este un castrum, un castel de apărare militară: pentru că nu are un șanț de jur-împrejurul lui, nu are un pod rabatabil, nu are metereze pentru proiectile și ulei încins, nu are grajduri, nu are o bază militară, nu are cămăruțe, nu are bucătării și depozite pentru garnizoană, nu are celule subterane pentru prizonieri, nu controlează pasaje legate între ele, nici poziții strategice, nu are căi secrete de fugă, nu a fost niciodată angajat în bătălii.

Castel del Monte nu este o rezidență de vânatoare, nici domus, nici locus solaciarum (loc al plăcerilor), pentru că are doar 16 camere, toate la fel, fără săli de mese, nici saloane pentru recepții, nici dormitoare. Prea puțin pentru o curte pe cât de cultă, rafinată, elegantă și zgomotoasă, pe atât de peștriță și prea mare care îl urma peste tot pe Frederic de Suabia. Concubine, animale exotice, ghicitori, astrologi, filosofi, poeți, ocultişti, maestri de vânatoare, pentru a impresiona imaginația celor care îi observau. Castel del Monte este construit într-o astfel de poziție, încât să poată fi văzut din orice direcție, într-un asemenea fel, încât să transmită lumii înconjurătoare un mesaj precis, impresionant, de autoritate, de

putere, de forță a Suveranului. În formă octogonală, din depărtare are aspectul unei coroane; și exact opt sunt plăcile de aur care compun Reichkrone, coroana imperială (singura coroană din lume care nu are formă rotundă). [...] Opt este semnul care leagă infinitul de finit, ceea ce contopește perfectul cu imperfectul. Este simbolul revelației, pentru că însumează cele șapte zile ale Creației și pe cea a Învierii.”

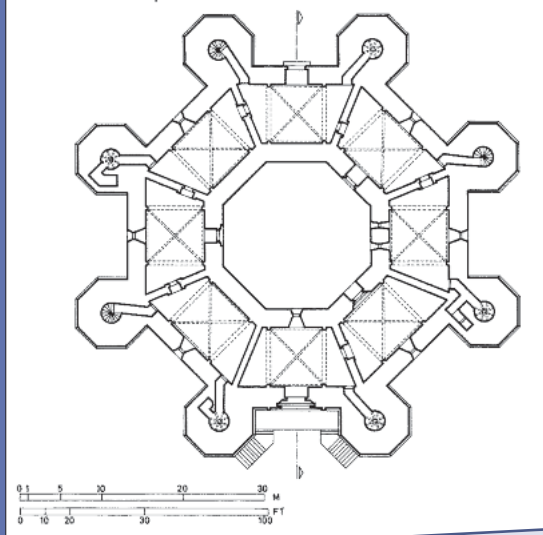
De fapt, în Evul Mediu, baptisteriile erau construite în plan octogonal, reprezentând ciclul de opt zile cu cea de-a șaptea a Creației, mai precis o octavă, care anunță Învierea lui Christos. Octogonală este și Capela Palatină din Aquisgrana (Aachen), cu gigantul ei candelabru, suspendat de plafon, cu volutele lui Carol cel Mare și amfiteatrul încoronării lui Frederic.

Revenind la Castel del Monte: imaginați-vă un bloc monumental de formă octogonală, ale cărui opt unghiuri se sprijină pe tot atâtea turnuri, și ele octogonale. Spațiul

interior se articulează pe două planuri, fiecare având opt camere de formă trapezoidală – toate la fel – dispuse în jurul unei curți. Fațada principală, pe latura estică, este dominată de un portal maiestuos de concepție gotică. Curtea, compactă și severă, în care se repetă forma octogonală impostată în tot edificiul, face să

Castel del Monte

Castel del Monte: plan

Note geografice și etnice

Frederic II Hohenstaufen a împânzit literalmente Puglia – regiunea sa preferată – cu castelele și casele sale nobiliare. Se descoperă urme sau mărturii complete și restaurări în următoarele locuri (citându-le pe cele principale și excluzând Castel del Monte): Foggia, Lucerna, Bari, Barletta, Brindisi, Gioia del Colle, Monte Sant'Angelo, Oria, Sannicandro, Trani, Vieste, Apricena, Castel Fiorentino, Gravina, Melfi, Lagopesole. Pe parcursul întregii sale vieți, și numai în Puglia, Frederic a construit 68 de castele și 42 de palate. Însă cercetătorii au numărat cca 200 în toată zona de sud a Italiei, incluzând și Sicilia. Frederic a iubit cel mai mult Foggia unde a construit cel mai mare palat regal: săli mari, marmură policromă, statui, coloane, grădini și fântâni, până și un mic lac artificial pentru toate tipurile de păsări acvatice pe care adora să le observe și să le studieze. Mai ales în Puglia, din aceste construcții au rămas doar ruine sau „urme”, dar multora dintre ele, chiar și după refaceri și adăugiri arbitrare în timpul dinastiilor succesive care au domnit (Angioini, Aragonezi și Bourboni) le poți admira încă măreția.

pară mai ușoară masa zidurilor numai prin corespondența celor trei portaluri de comunicare cu sălile de la parter și prin cele trei uși-fereastră care corespund în același fel cu sălile de la etajul superior.

Castelul a fost construit din piatră calcaroasă locală, care capătă tonalități albe sau trandafirii, în funcție de momentele zilei și de starea vremii. În plus, s-a folosit marmura, albă sau cu ușoare vinișoare roz, care a supraviețuit până astăzi la ferestrele de la primul etaj și în decorațiunile sălilor, dar care la origine trebuia să constituie cea mai mare parte din decorațiunile castelului. Acesta este o sinteză arhitectonică armonioasă a trei stiluri: normand, gotic și arab. Din nefericire, astăzi este văduvit de toate decorațiunile din marmură, statui, lespezi și frize. De secole a fost lăsat în paragină și folosit în multe scopuri: fortăreață, cazar-mă, închisoare. Chiar și Carol al VII-lea de Bourbon, în 1757, a dat ordin să se folosească marmura care provenea de la Castel del Monte pentru construirea Palatului său regal de la Caserta. Apoi, Castel del Monte a fost în mod sistematic devastat și a devenit loc de refugiu pentru păstori, tâlhari, refugiați politic, până când, în cele din urmă, a fost abandonat. A trebuit să se aștepte până în 1876 când a fost achiziționat de Statul italian și au început protejarea și

restaurarea lui, care se va relua cu continuitate și acuratețe științifică numai în 1928.

Totuși, chiar și după toate aceste schimbări, Castel del Monte nu încetează să uimească și, mai ales, continuă să-și exercite fascinația lui misterioasă. Diferiți cercetători s-au angajat în interpretarea rațiunilor pentru care a fost construit – împăratul Frederic nu a locuit niciodată acolo – și mai cu seamă pentru că a fost conceput din punct de vedere arhitectonic într-o manieră atât de originală și unică. A fost deci, din când în când, interpretat într-o cheie arhitectonico-astronomică (chiar și ca un fel de Templu al Soarelui) și magico-mistică, chiar dacă, trebuie să admitem, într-o manieră deseori extravagantă, de către promotorii tradiției ezoterice.

În realitate, și după studiile cele mai demne de încredere, chiar manifestând forța și caracterul înfricoșător al stăpânului său (să nu uităm că Frederic a fost un despot, deseori nemilos; iluminat și în avangardă în raport cu acele vremuri, dar totuși despot), scopul său primordial era de a se găsi în interiorul unui sistem castelar organizat pentru a exercita funcțiuni de control asupra teritoriului. Totuși nu trebuie neglijat faptul că edificiul constituie una dintre expresiile maxime de simbolistică, cu toate implicațiile sale astronomice, geografice, matematice și geometrice.

Însă despre acest aspect, foarte interesant, și aș îndrăzni să spun care intrigă, vom vorbi în cea de-a treia parte a articolului, într-un număr viitor al revistei.

Antonio Rizzo

Traducere din limba italiană:
Mariana Voicu

Pentru redactarea articolului au fost consultate următoarele surse:

- Stefania Miola. *Castel del Monte*, Adda Editore
- Lino Patruno. *Puglia e Basilicata. Mura, castelli e dimore*, Editoriale Giorgio Mondadori
- Bianca Tragni. *La meravigliosa storia di Federico II di Svebia*, Adda Editore

Note istorice

Dubla ereditate, germanică și normandă, a făcut din Frederic II suveranul cel mai puternic din Europa în sec. XIII. Pe linie paternă el a primit, în afara ducatului Suabiei și a altor domenii germane, coroana imperială și pe cea a regatelor Germaniei, Italiei și Burgundiei; pe linie maternă a moștenit regatul Siciliei, cuprinzând toată Italia meridională. Din acest motiv a început o lungă perioadă de conflicte cu Papalitatea, care simțea că domeniile sale din Italia centrală erau încercuite și amenințate de această unificare a coroanelor sub un singur conducător. S-a auto-încoronat și rege al Ierusalimului. Marele obstacol pentru supremația sa completă a fost Papalitatea. Între 1240 și 1250 Frederic a încercat să ocupe Roma, pentru a-și realiza visul de restaurare a Imperiului Roman. Dar Papa Innocenzo IV împreună cu Comunele lombarde au făcut ca planurile sale să eșueze. Nutrea o mare simpatie pentru lumea islamică, pe care o aprecia pentru rafinamentul și cultura ei. Crescut la Palermo, oraș profund impregnat de cultura arabă, el s-a arătat tolerant și binevoitor față de supușii musulmani și evrei, cu care îi plăcea să discute deseori despre filosofie și știință. A întreținut corespondență cu maeștri islamici (cronicile ne atestă faptul că ar fi vorbit nouă limbi, incluzând: araba, latina, ebraica, dialectul sicilian „illustre” în care compunea versuri, puglieza – pe care o vorbea în relațiile private), franceza și bineînțeles, germana. I-a tratat cu prietenie pe sultanii Egiptului și Tunisiei, pe care îi imita în obiceiul lor de a dăruii fiare sălbatice prietenilor. Războaiele împotriva Comunelor și Papilor i-au ocupat decenii întregi de viață, însă activitatea legislativă și culturală promovată la curtea siciliană este cea care reprezintă aspectul cel mai relevant al guvernării sale. În **Constituția Melfitană**, un fel de cartă juridico-administrativă a timpului, Frederic concepe proiectul unui regat centralizat și solid din punct de vedere birocratic, tolerant față de diferitele etnii și religii găzduite pe teritoriu. La curtea lui, așa cum recunoștea chiar Dante, limba italiană a făcut primii săi pași, prin „Școala poetică Siciliană”.

8 MARTIE

Omagiu cititoarelor noastre

Ziua Internațională a Femeii, celebrată în multe țări ale lumii la 8 martie, mai cunoscută în Italia ca *Festa della donna*, este nu doar un omagiu adus acesteia. Este în același timp, îndreptățită rememorare a realizărilor ei în plan social și economic, după ani îndelungați de disperată luptă contra opresiunii, discriminării și violenței, de impunere a dreptului la educație, la emancipare, pentru dobândirea independenței și a propriei demnități.

De ziua ce le este dedicată, femeile de pretutindeni primesc în dar felurite flori. Celor din Italia li se oferă crenguța de mimoză, cel puțin una, încărcată cu gingașe flori galbene.

Alegerea mimozei drept simbol pentru Ziua Internațională a Femeii în Italia datează de peste jumătate de secol, survine după încheierea celui de al Doilea Război Mondial, mai precis din anul 1946, când la Roma UDI (Unione Donne Italiane /Uniunea femeilor din Italia) a început pregătirile pentru primul 8 Martie postbelic și se pune problema găsirii unei flori care să fie reprezentativă pentru această zi, după cum Întâiul de Mai era celebrat de ani buni, cu garoafe roșii.

Astfel, sărbătorirea lui 8 Martie cu o crenguță înflorită a arbustului exotic ornamental care după război mai putea fi găsit în multe grădini luxuriante din Roma și care era totodată, una dintre puținele flori ale lunii martie, având și avantajul de a fi destul de ieftină, a fost sugerată de Rita Montagnana, figură de frunte a rezistenței anti-fasciste.

Propunerea s-a bucurat de succes, iar de atunci, pentru italieni a devenit o tradiție ca de fiecare 8 Martie mimoza, venită de la capătul lumii, din ținuturi tropicale, al cărei galben a fost asemuit cu auriul culorii viei a soarelui, să le fie oferită mamelor, iubitelor, soțiilor, colegelor de serviciu.

Și tot de atunci, ea se regăsește pe manifestele UDI, pe apelurile de strângere a semnăturilor pentru pace, pe coperta revistei „Noi Donne”, una din principalele voci ale feminismului italian. Ea

poate fi văzută adesea pe mormântul Mariei Genovese Dragon, mama lui Giuseppe Mazzini, cel supranumit *Sufletul Italiei*, înflăcărat patriot și unul din fondatorii mișcării pentru unificarea Italiei, „Risorgimento”.

Și pentru că e vorba despre flori, mai trebuie amintit faptul, deloc neglijabil, că de-a lungul secolelor, Orientul și-n egală măsură Occidentul le-au privit și ca purtătoare de mesaje.

În acest sens mimoza, cunoscută sub forma unui arbust într-o diversitate de aproape 400 de specii, din care cea galbenă, cu un aspect delicat, dar care dovedește o mare vitalitate, putând înfrunta gerul și vânturile, capabilă în mod constant să se reînnoiască, a putut fi asociată simbolic în Italia cu femeia, puternică și vulnerabilă, deopotrivă.

Elena Bădescu

Margaret Mazzantini

Nu te mișca. Iași, Polirom.

Cartea Margaretei Mazzantini este una dintre acele cărți rare, perfect construite, tumultuoase și pasionale de lângă care, într-adevăr, nu te poți mișca de la prima și până la ultima pagină. Închizi cartea cu sentimentul de a te fi despărțit de niște oameni pe care i-ai simțit foarte aproape, ai trăit și ai suferit odată cu ei, dar la care, din fericire, te poți întoarce oricând printr-o nouă lectură.

Prozatoarea italiană evocă cu o forță extraordinară trăirile eroului principal, făcându-te părtaș la durerea lui, la regretele pentru greșelile pe care le-a făcut de-a lungul vieții sale.

Nu te mișca este leitmotivul romanului, care apare în cele mai dramatice sau fericite momente din viața eroului principal. Romanul s-a bucurat de un succes enorm fiind tradus în 20 de țări și vândut într-un milion de exemplare. S-a bucurat, de asemenea, de ecranizarea lui Sergio Castellitto, cu Penelope Cruz în rolul feminin principal.

„*Nu te mișca* rămâne una dintre acele cărți scrise în marea tradiție a romanului italian, reprezentată de Italo Svevo și Alberto Moravia”. (La Repubblica)

Alessandro Barico

Fără sânge. Iași, Polirom.

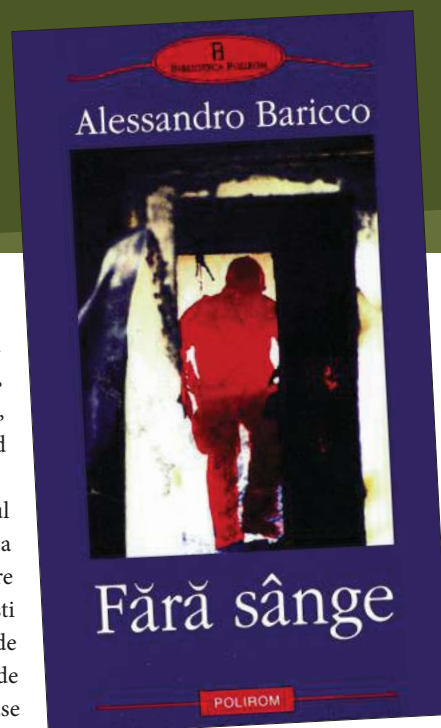
Aceeași editură **Polirom** a publicat în colecția Biblioteca Polirom – Proză XXI cartea unuia dintre cei mai cunoscuți autori italieni contemporani, intitulată *Fără sânge*, un titlu ciudat, din care, la prima vedere, și chiar după primele rânduri, nu prea știi ce să înțelegi. Însă treptat, ritmul devine alert, lectura te captivează, dar tot rămâi oarecum derutat, neștiind cărui gen să-i atribui volumul structurat laconic, în: **Unu, Doi**.

Prima parte are ca fundal o veche fermă, solitară în deșertul câmpiei, unde asistăm la execuția sumară, cu puține explicații, a proprietarului și a unui copil – fiul venit în apărare, de către patru bărbați înarmați. Pare a fi o reglare de conturi între foști parteneri. Există și un martor nebănuț – mezină familiei, de numai 10 ani, care împietrită de frică, auzise totul din locul unde fusese ascunsă de tată, sub podeaua încăperii în care se derulase terifianta scenă.

Dintre cei patru, unul era foarte tânăr, de numai 20 de ani. Iar cu el, care o descoperise pe ascunsă, fără însă a o trăda, aveam să ne întâlnim în partea a doua, la fel ca fetița de atunci, ajunsă acum la vârsta senectuții și devenită justițiar pentru vinovați.

Cartea este în esență drama acestei femei cu viața devastată, marcate total și definitiv de imensa traumă suferită în copilărie. Motivele care au declanșat-o avea să le afle mai târziu, dar fără să le poată găsi justificare nici în regulile războiului, nici în comportamentul celor care se credeau îndreptățiți să răzbune unele fapte abominabile prin altele asemenea. *Înțelegea doar că nimic nu e mai puternic decât instinctul de a ne întoarce acolo unde ne-au distrus, și să răspundem acelei clipe ani de zile. Numai gândindu-ne că acela carae ne-a salvat o dată o poate face mereu. Într-un lung infern identic celui de unde venim. Dar dintr-odată blând. Și fără sânge.*

La începutul lecturii, poți gândi că ai în mână o carte polițistă, apoi, una despre război, după care intervine finalul, brusc, expedit în puține cuvinte, care răstoarnă tot ce ai presupus, făcându-te să descoperi că *Fără sânge* este, de fapt, o carte despre viață.

Mesaj peste timp

Pentru Asociația Italianilor din România – RO.AS.IT. – anul 2012 a debutat cu lansarea unui nou proiect, *Tangențe culturale italo-române. Între cunoscut și necunoscut*, menit să ducă la o mai bună cunoaștere a contribuției etnicilor italieni la patrimoniul social și cultural al României.

Totodată, proiectul vine în sprijinul implementării în școli a principiilor educației interculturale, în special acolo unde conviețuiesc și membrii altor etnii minoritare, pe lângă cea majoritară.

Prin tema propusă: *Sorana Coroamă Stanca, o mare personalitate a culturii române*, cu origini multiculturale, descendentă a familiei Cazaban, din ținutul Sucevei, s-a avut în vedere lărgirea cunoștințelor despre istoria locală și dezvoltarea sentimentului de mândrie a apartenenței la respectiva comunitate, cu precădere în rândul elevilor de astăzi, cei care în viitor vor trăi într-o societate pluriculturală.

În susținerea proiectului, dna Ioana Grosaru, vicepreședinta RO.AS.IT., s-a adresat în primele zile ale anului, Școlii „A.I. Cuza” din Fălticeni care, receptivă și onorată de o asemenea propunere, a organizat pe 20 ianuarie o întâlnire *SORANA COROAMĂ STANCA*.

Deși pentru unii dintre noi rădăcinile sunt în îndepărtata Italie, pășim pe calea deschisă de cei pe care-i vedem ca pe niște icoane ale sufletului.

După momentul *Sorana Coroamă Stanca*, am discutat despre implicarea noastră în continuarea proiectului vizând activitatea etnicilor italieni și am propus teme pentru viitoarele întâlniri.

Am fost emoționați, încântați, deschiși dialogului, dar mai ales angajați.

O adevărată sărbătoare a spiritului, întâlnirea de vineri 20 ianuarie 2012, a beneficiat de prezența doamnei Ioana Grosaru, vicepreședintă RO.AS.IT.

Despre această întâlnire aflăm din consemnările unui meritos elev al școlii, Tudor Ilie, din care spre edificare, reproducem câteva rânduri:

...„Adunați în jurul aceluiași „fum”, născut dintr-o aceeași ardere, noi, elevii clasei a V-a B, sub îndrumarea dnei prof. Adelina Haidău, angajați în proiectul *Tangențe culturale italo-române. Între cunoscut și necunoscut*, am simțit prezența înaintașilor, care ne-au transmis mesajul lor.

Au fost alături de noi, ca invitați, reprezentanți ai clasei a V-a A și a VIII-a A, doamna Arsineta Parfenie, informatician și doamna prof. Sofica Butnaru, reprezentant al organizației locale a RO.AS.IT”. (Red.)

Italianii din

Despre italienii care doar au trecut pe la noi sau au ales să locuiască definitiv pe teritoriul țării noastre, în diverse localități moldovenești, s-a scris prea puțin sau deloc. Și nu pentru că nu ar fi fost ce să se scrie. Sunt multe informații și documente care atestă existența lor pe aceste meleaguri, cât și implicarea lor notabilă în viața socială și culturală de aici.

Și, nu întâmplător, într-una din săptămânile trecute, pașii mi s-au îndreptat spre Arhiva Prefecturii Vrancea, care funcționează la Focșani. Motivul care m-a determinat să mă ocup de această zonă rezidă și în faptul că familia din care provin are legături cu multe din localitățile din această parte a țării.

Primul italian din familia noastră, venit în România, străbunicul meu, **Angelo Marenzo** (n. 1863 în Italia - d. 1933 la Focșani), al cărui nume modificat în Anghel Marenschi sau Mareski (după cum l-au botezat diverși funcționari publici ai vremii), împreună cu soția sa Maria, născută la Verona, s-a stabilit la Râmnicul Sărat, județul Vrancea, cam pe la anul 1886.

Emil Marenzo/Marenschi și familia sa, în fața casei din Gugești

Dar locurile de pe aici nu i-au atras numai pe italieni. Județul frumos și bogat, la răscruce de drumuri și la hotar de țări, județul Vrancea (fost Putna) a fost o gazdă primitoare și pentru mulți evrei, armeni, polonezi, unguri, bulgari și alți supuși otomani. Toți și-au găsit aici un rost într-o vreme când în aceste locuri era nevoie de

Sugli italiani che sono soltanto transitati dalle nostre parti o hanno scelto di abitare definitivamente sul territorio del nostro Paese e in varie località moldave, si è scritto poco o non si è scritto affatto. Non perché non ci sia qualcosa da scrivere. Ci sono molte informazioni e documenti che attestano la loro esistenza anche su queste terre, oltre che il loro notevole coinvolgimento nella nostra vita sociale e culturale.

Non per caso, una delle settimane trascorse, i miei passi mi hanno portata verso l'Archivio della Prefettura Vrancea, che si trova a Focșani. La ragione che ha destato il mio interesse per questa zona, sta anche nel fatto che la famiglia da cui provengo ha dei legami con molte località di questa parte del Paese.

*Il primo italiano della nostra famiglia arrivato in Romania, il mio bisnonno, **Angelo Marenzo** (n. 1863 in Italia - m. 1933 a Focșani), il cui nome cambiato è Anghel Marenschi o Mareski - come l'hanno battezzato vari funzionari pubblici del tempo - insieme a sua moglie Maria, nata a Verona, si è stabilito a Râmnicul Sărat, provincia di Vrancea, intorno all'anno 1886.*

Ma questi luoghi non hanno attirato solo gli italiani. Provincia bella e ricca, all'incrocio e alla frontiera di vari Paesi, Vrancea (già denominata Putna) è stata ospitale anche per molti ebrei, armeni, polacchi, ungheresi, bulgari e altre etnie ottomane. Tutti hanno trovato qui un senso di vita, in un periodo in cui da queste parti c'era bisogno di molti lavoratori qualificati, e gli artigiani, i bravi specialisti, erano molto ricercati. Così, un documento dell'anno 1894 registra l'arrivo nel Paese di più gruppi di lavoratori composti da 400-500 persone, provenienti dall'Austro-Ungheria (impero di cui a quel tempo, faceva parte anche il Nord-Est settentrionale dell'Italia), dall'U.G. Negroponte, proprietario di più terreni di Tecuci.

Sfogliando i registri dell'archivio della Prefettura Vrancea, ho scoperto molti nomi italiani: artisti, imprenditori, semplici cittadini; gente che ha lasciato l'impronta nel luogo in cui è vissuta e ha svolto la propria attività.

*Così, uno degli artisti più apprezzati che sono giunti dalle nostre parti, così come è scritto in un articolo apparso nel 1934 nella rivista „Milcovia”, fu l'italiano **Lucio Vecchi**.*

Nato nel 1854 nella città di Guartalla, in Reggio Emilia, venne in Romania con un gruppo di operetta. Quando il gruppo si sciolse, lui si stabilì a Focșani. Tutta la sua vita svolse un'attività prodigiosa nel campo della musica „contribuendo all'istruzione della società di Focșani” di quel tempo. La sua fama e quella del gruppo che dirigeva si è sparsa in tutta la Moldavia (ma a Lucio Vecchi dedicheremo un articolo speciale in un altro numero della rivista).

Vrancea

multă mână de lucru calificată iar meseriașii, specialiștii buni, erau la mare căutare. Astfel, un document din anul 1894 consemnează aducerea în țară, la lucru, a mai multor grupuri de muncitori, de câte 400-500 persoane din Austro-Ungaria (imperiu din care la acea dată făcea parte și Italia de Nord), de către U.G. Negroponte, proprietar al unor moșii de la Tecuci.

Răsfoind registre din arhivele Prefecturii Vrancea am descoperit multe nume de italieni, artiști, antreprenori, simpli cetățeni, oameni care și-au lăsat amprenta asupra locului în care au trăit și și-au desfășurat activitatea.

Astfel, unul dintre cei mai apreciați artiști ce și-au încercat norocul pe plaiurile noastre, după cum este consemnat și într-un articol apărut în 1934 în revista „Milcovia”, este italianul **Lucio Vecchi**.

Născut în 1854 în orașul Guartalla, Provincia Reggio Emilia, vine în România cu o trupă de operetă. După destrămarea trupei, se stabilește la Focșani. Întreaga viață va desfășura o activitate prodigioasă pe tărâmul muzicii, „contribuind la instruirea societății focșenene” din acea vreme, faima lui și a formației pe care o conducea răspândindu-se în întreaga Moldovă. (Lui Lucio Vecchi îi vom dedica un articol special într-un număr viitor al revistei).

Un alt italian, contemporan cu Lucio Vecchi, un aume **Giovanni Candoni**, era un antreprenor foarte apreciat, cu deosebite contribuții la construirea unor importante edificii oficiale sau private din orașele Focșani (a lucrat la biserici, spitale civile, cazărmi), Bârlad (Palatul Administrativ) sau Buzău (Gimnaziul) etc.

Candoni se prezintă și câștigă licitații, ca de exemplu cea pentru construirea Bisericii „Adormirea Maicii Domnului” din comuna Jariștea, tocmai datorită bunelor recomandări date de beneficiarii lucrărilor sale anterioare: „...Având în vedere că dl Giovanni Candoni a executat lucrări importante ca antreprenor și, ceea ce este și mai mult, a supravegheat lucrări importante, iarăși în calitate de conductor de lucrări la diferite mari și însemnate autorități și societăți, ceea ce indică clar suficiente cunoștințe tehnice cerute pentru săvârșirea cu bine a lucrării publice de importanța unei biserici”. (Extras din Procesul-verbal de atribuire a lucrării, 14 aug. 1894 - Fond Prefectura Putna).

Ioana Grosaru

*Un altro italiano, contemporaneo di Lucio Vecchi, un certo **Giovanni Candoni**, era un imprenditore molto apprezzato, soprattutto per aver contribuito alla costruzione di importanti edifici pubblici o privati nelle città di Focșani (ha lavorato a delle chiese, a degli ospedali civili, caserme), Bârlad (il Palazzo Amministrativo), o Buzău (il Ginnasio) ecc.*

Candoni si presentò e vinse delle aste, come quella per la costruzione della Chiesa „Adormirea Maicii Domnului” del comune di Jariștea, proprio grazie a delle buone credenziali fornite dai beneficiari dei suoi lavori precedenti: „...Visto che il signor Giovanni Candoni ha eseguito importanti lavori come imprenditore, e ha sorvegliato costruzioni importanti in qualità di dirigente per varie istituzioni e grandi società di primo piano, ciò denota chiaramente il possesso delle conoscenze tecniche richieste per portare a buon fine il lavoro pubblico dell'importanza di una chiesa”. (Estratto dal Verbale di assegnazione del lavoro, 14 agosto 1894, Fondo Prefettura Putna).

Maria Marenzo/Marenschi
cu fiica ei Ecaterina

Gli italiani
di Vrancea

Familia Bosin

Potrivit lui A. Ricci, după cum rezultă din mărturii, muncitorii italieni erau deosebit de apreciați. Ei au venit în România, în echipe succesive numeroase după anul 1850. Astfel, în 1851 a sosit o echipă formată din 60 de muncitori proveniți în principal din Predazzo și Val di Fiemme, conduși de frații Bosin. Întâmplarea este din cele mai cunoscute datorită **Memoriei istorice** redactate în 1908 de parohul Lorenzo Felicetti, cu ocazia nunții de aur. Prin prevederile contractului, frații Bosin au angajat echipa de muncitori să lucreze timp de doi ani în Transilvania, la construcțiile de drumuri publice. După o călătorie aventuroasă care a durat trei săptămâni au ajuns în sfârșit la Sibiu, unde îi aștepta inginerul Floriano Menapace. Însă numai după câteva săptămâni colonia italiană a fost împărțită în trei părți: douăzeci dintre ei s-au dus la Grossau (astăzi localitatea Cristian, Sibiu) treizeci și patru la Timiș, iar restul în Țara Românească.

Străbunicul meu, **Valentino Bosin** de „Andreola”, s-a născut în Italia, la Predazzo, provincia Trentino Alto-Adige, în 11 mai 1818. S-a căsătorit cu Dapra Mariana, emigrând în România în anul 1851. Întreaga familie s-a reîntors în Italia, la Predazzo, în anul 1908, cu ocazia nunții de aur. Din cei 9 copii ai lor, numai unul, **Tomaso-Antonio Bosin**, care a fost bunicul meu (născut la Predazzo în 24 mai 1845 și căsătorit cu Plagg Iosephina, născută la Rovereto) s-a reîntors, după puțin timp

Tomaso-Antonio Bosin,
Iosephina Bosin și copii
Tomaso și Valentino

Il mio bisnonno, Valentino Bosin di „Andreola”, è nato in Italia, a Predazzo, nella regione del Trentino Alto-Adige, l'11 maggio 1818. Ha sposato Mariana Dapra, emigrando in Romania nell'anno 1851. Tutta la sua famiglia è ritornata in Italia, a Predazzo, nell'anno 1908, in occasione delle nozze d'oro di Tomaso-Antonio. Dei suoi 9 figli solo uno, Tomaso-Antonio Bosin, che è stato mio nonno (nato a Predazzo il 24 maggio 1845 e sposato con Plagg Iosephina, nata a Rovereto) è ritornato in Romania, ma non sappiamo esattamente in quale anno.

I miei nonni hanno avuto 6 figli: 4 sono nati a Predazzo e sono morti nel giorno della nascita. L'ultimo è nato nel 1878. Nell'anno 1893 i mie nonni si trovavano a Brașov, dove hanno avuto ancora 2 figli: Tomaso, nel 1893 e Valentino, mio padre, nel 1898.

Tanto il mio bisnonno quanto mio nonno hanno lavorato nel campo dello sfruttamento del legno e delle miniere di pietra per la costruzione delle strade, oltre che nella trasformazione delle pietre in intonaco per le costruzioni. Ambedue hanno lavorato a Brașov, Codlea, Racoș e nel villaggio Comana de Sus, provincia di Brașov.

La nonna è morta nel 1922 ed è stata sepolta a Cuciulata, provincia di Brașov, dove si erano stabiliti. Dopo la morte della nonna, il nonno Tomaso Bosin è rientrato in Italia nel 1923 per vendere l'eredità e lasciare una eredità ai due figli che si erano stabiliti in Romania. Ma non è più ritornato, e nell'anno 1924 è morto a Predazzo.

din Predazzo

în România, cu intenția de a începe o activitate pe cont propriu.

Bunicii mei au avut 6 copii: 4 s-au născut la Predazzo și au murit în aceeași zi în care s-au născut; ultimul se născuse în 1878. În anul 1893 se aflau la Brașov, unde au mai avut încă 2 copii, pe Tomaso, în 1893, și pe Valentino, tatăl meu, în 1898.

După expirarea contractului cu ing. Menapace, atât străbunicul cât și bunicul au lucrat în domeniul exploatării lemnului și carierelor de piatră pentru construirea șoselelor și a transformării pietrelor în var pentru construcții. Ambii au lucrat la Brașov, Codlea, Racoș și în satul Comana de Sus, județul Brașov.

Bunica a murit în anul 1922 și a fost înmormântată la Cuciulata, județul Brașov, unde erau stabiliți. După moartea bunicii, bunicul Tomaso

Mio padre, Valentino Bosin, è stato catturato durante la guerra e deportato in Austria, dove è rimasto prigioniero fino al 1918. In quello stesso anno ha sposato Maria Strâmbu, nata a Cuciulata. Mio padre ha lavorato come artigiano qualificato in costruzioni civili ed industriali. Ha avuto la cittadinanza italiana fino al 1951, quando tutti gli emigranti italiani in Romania sono stati obbligati a consegnare i passaporti e prendere la cittadinanza

**Familia străbunicului
Valentino Bosin și cei nouă
copii ai săi**

**La famiglia Bosin
di Predazzo**

GENNAIO-MARZO 12 27

Familia Valentino Bosin cu una din fiice

Bosin a plecat în Italia în 1923, pentru a vinde moștenirea de acolo și a-i înzestra pe cei doi copii stabiliți în România. Dar nu s-a mai întors, iar în anul 1924 a murit la Predazzo.

Tatăl meu, Valentino Bosin, a fost luat în război și dus în Austria unde a căzut prizonier până în anul 1918. S-a căsătorit în același an cu Maria Strâmbu, născută la Cuciulata. Tata a lucrat ca meșter calificat în construcții civile și industriale. A avut cetățenie italiană până la începutul celui de-al Doilea Război Mondial, când toți emigranții din România au fost obligați să predea pașapoartele și să ia cetățenie română. Totuși, el a mai corespondat, un timp, cu verii și verișoarele din Italia.

Tata a avut 10 copii, care au fost înregistrați în comuna Cuciulata. La Oficiul stării civile din comună copiii au fost înregistrați, în loc de **Bosin**, **Buzin** (nume românizat).

În actele de naștere, cununie și deces, tatăl meu figurează Bosin, iar noi, copiii, suntem trecuți în acte cu numele de Buzin.

Valentino Bosin vorbea limbile italiană, germană, maghiară și rusă. A muncit din greu pentru a-și întreține familia: repara ceasuri, încălțăminte, lipea oale sparte, lucra în lemnărit și agricultură. În toată Țara Făgărașului a construit case și cuptoare de pâine. A trăit până în 1968, când s-a stins din viață cu dorința neîmplinită de a vizita Italia și localitatea unde i s-au născut părinții. În perioada comunismului a trebuit să renunțe complet la a mai corespunda cu verii și verișoarele din Italia, pentru a-i putea fi primiți copiii la liceu sau facultate.

Toți copiii au fost deosebit de inteligenți, s-au ridicat și și-au făcut fiecare un viitor prin propriile puteri. Au fost foarte apreciați și au fost oameni care au adus prin purtarea lor exemplară, numai cinste la locurile lor de muncă.

Elena Lupea (Buzin)

Maria Bosin/Buzin (stânga)

romena. Lui, però, ha continuato per qualche tempo la corrispondenza con i cugini e le cugine d'Italia.

*Mio padre ha avuto 10 figli, che sono stati registrati nel villaggio di Cuciulata. All'Ufficio dello stato civile del Comune, i bambini sono stati registrati **Buzin** (cognome romenizzato) invece di **Bosin**.*

Nei documenti di nascita, matrimonio e decesso, mio padre è registrato come Bosin e noi, i figli, siamo registrati nei documenti con il cognome Buzin.

Valentino Bosin, parlava italiano, tedesco, ungherese e russo. Ha lavorato duramente per mantenere la famiglia: riparava orologi, calzature, incollava pentole rotte, lavorava con il legno e nell'agricoltura. In tutta la zona di Făgăraș ha costruito alcune case e forni da pane. È vissuto fino nel 1968, con il desiderio inappagato di visitare la località d'Italia dove sono nati i suoi genitori. Nel periodo comunista ha dovuto rinunciare completamente alla corrispondenza con i cugini e le cugine d'Italia, affinché i suoi figli potessero essere ammessi al liceo e alla facoltà.

Tutti i suoi figli sono stati molto capaci. Ognuno si è costruito un futuro con le proprie forze. Sono stati molto apprezzati e, con la loro condotta esemplare, hanno portato dignità nei loro posti di lavoro.

Sfântul Francisc de Assisi, patronul ceresc al ecologiștilor

Nu mulți „verzi” știu că mișcarea ecologistă are un patron ceresc în persoana Sf. Francisc de Assisi (1182-1226), a cărui sărbătoare figurează în calendarul latin la 4 octombrie. El și-a atras acest titlu prin serafica sa iubire pentru natură, sintetizată în minunatul „Cânt al creaturilor”, prin care reia și duce pe un plan și mai înalt psalmul 148.

Dacă urmărim în Cartea facerii mersul creării Universului și a toate pe care le cuprinde, vedem că fiecare etapă se încheie cu formula „Dumnezeu a văzut că lucrul acesta era bun” (Geneza I, 10, 12, 18, 21, 25), întărind la sfârșit: „Dumnezeu s-a uitat la tot ce făcuse: și iată că erau toate foarte bune” (Gen. I, 31). Proto-părinților noștri le spusese, binecuvântându-i: „Creșteți, înmulțiți-vă, umpleți pământul și supuneți-l” (Gen. I, 28). Iar după ce a creat Edenul, „Domnul Dumnezeu l-a luat pe om și l-a așezat în grădina Edenului ca s-o lucreze și s-o păzească” (Gen. II, 15).

Acesta era planul Domnului: omul folosindu-se de lumea bine construită, să o păzească cu înțelepciune, răspundere și iubire.

Psalmistul îi invită pe îngeri să-L laude pe Domnul; îndeamnă și elementele pământului să li se asocieze: foc și grindină, animale și plante, oameni suspuși și popoarele toate „să laude numele Domnului” (Ps. 148).

Sfântul Francisc identifică raportul vital, care-l definește, cu toate făpturile și elementele naturii create, ca și omul, de părintele comun: îi este frate

soarele, și luna îi e soră; aceeași relație de familie îl leagă de foc și apă, „de sora noastră, maica țărănă”; prin toate acestea să fie laudat Domnul. Dar Sărăcuțul din Assisi lărgește rugăciunea de laudă comunitară și la oamenii care iartă din iubire față de Dumnezeu, care trăiesc în pace, chiar și la „sora noastră moartea cea trupească”. Imnul franciscan nu e numai un cânt de laudă către Dumnezeu, pentru ceea ce a creat la început, ci și pentru virtutea pe care o construim în fiecare clipă, implicându-ne cu întreaga noastră viață morală în contemplarea naturii.

Viziunea Sfântului Francisc este confirmată de catastrofele ecologice de azi. Papa Ioan Paul II spusese, încă din 1990, cu ocazia Zilei Internaționale a

Păcii: „Dacă omul nu e în pace cu Dumnezeu și cu semenii, nici pământul nu-și va găsi pacea”. „Când omul se îndepărtează de planul lui Dumnezeu-Creatorul (și am văzut că planul era să folosească natura păzind-o n.n.), atunci provoacă o dezordine care, în mod inevitabil, se repercutează asupra întregii lumi create”.

Cauza dezastrelor ecologice este, așadar, criza morală în care a căzut neamul omenesc.

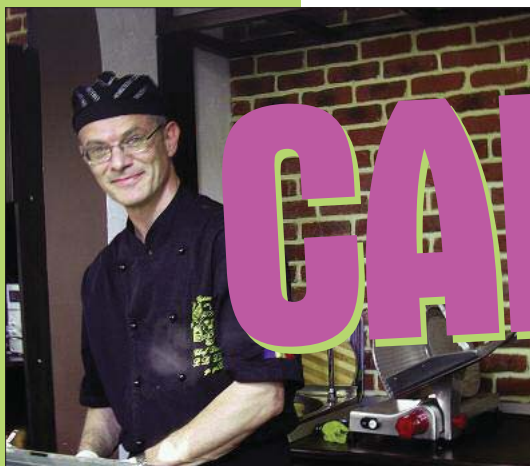
Convențiile internaționale și sancțiunile stabilite prin legi împotriva acelor care violează legile naturii sunt inutile, dacă nu se restabilește mai întâi echilibrul ecologic uman. Nu se va respecta nici măcar un parc național sau o mică rezervație naturală, dacă oamenii nu-și vor înnoi credința în Dumnezeu-Creatorul a toate, foarte bine echilibrate în planul Său.

Cum se va respecta natura, când în relațiile interumane domnește nu iubirea reciprocă și solidaritatea, ci egoismul și ura? Ne vom putea solidariza cu natura, dacă ne vom fi solidarizat, în iubire și respect, noi între noi, cei bogați și cei lipsiți, cei puternici cu cei slabi, când omul, în toată dimensiunea sa etică, va ocupa locul central în lume.

„Cerurile sunt ale Domnului, dar Pământul l-a dat fiilor oamenilor” (Ps. 115, 16), iar Dumnezeu așteaptă de la noi, oamenii, să păzim Pământul pe care ni l-a încredințat.

Viorica Lascu

ricette di

CARNEVALE

di Pierluigi Maniero

FRITTOLE VENEZIANE

Ingredienti:

- 50 g lievito di birra
- 1260 g farina
- 750 ml latte tiepido
- 4 uova
- 280 g zucchero
- 280 g burro
- 30 ml grappa
- 400 g uvetta
- 200 g canditi tra arancia e limone
- 100 g pinoli precedentemente tostati leggermente in forno
- sale

Preparazione:

Prima devi incorporare le uova, zucchero e lievito sciolto in un po' di latte e burro. Montandolo quasi a crema. Mano a mano aggiungi la farina e il latte alternando. Fatti aiutare dalla planetaria o lo sbattitore, nel frattempo, aggiungi l'uvetta che precedentemente avrai messo nella grappa, i pinoli e i canditi, ora dovresti avere una pastella consistente che metterai a lievitare in luogo tiepido. Ricorda, devi lavorarla per circa 3 volte. Ti consiglio di farla la sera prima e friggerla alla mattina in modo che lieviti bene. Ci possono essere delle fritelle che potranno risultare un po' meno consistenti dopo cotte e le riempirai di zabaione o crema pasticcera o nutella. Le vere frittolle veneziane hanno un lievitatura di circa 6 ore e oltre. Per la frittura ti consiglio l'olio di arachide. Le fai cadere con due cucchiaini.

FRITTELLI DI LUNA-PARK

Ingredienti:

- 1 kg farina
- 50 g lievito di birra oppure 14 g di quello liofilizzato disidratato
- 200 g zucchero
- vanillina
- arancia spremuta e scorza di limone grattugiato
- 2 cucchiaini di sale (pari a circa 20 g)
- 6 uova
- 150 g burro liquefatto
- 200 ml latte
- un po di liquore all'arancia

Preparazione:

Il procedimento è simile a quello del pane. Infatti l'impasto deve lievitare all'incirca 3 ore, in un luogo caldo. Quando hai impastato tutti gli ingredienti e la pasta è ben lievitata, stendi una sfoglia di circa 3 mm e fai 24 dischi che poi tirerai con le mani, al centro farai dei taglietti e li friggerai. Quando sono dorate da entrambe le parti, le passi nello zucchero e le servi.

FAGOTTINI DI CARNEVALE

Ingredienti:

- 1 kg farina
- 30 g lievito per dolci
- 4 uova
- glasse colorate
- 220 ml latte

Per farcirle:

- 300 g frutta candita
- 100 g cioccolato fondente tritato
- 4 cucchiaini miele
- aroma amaretto di Saronno o rum

Preparazione:

Mettiamo in una terrina farina, lievito, uova, glassa, latte fino ad ottenere un impasto liscio e omogeneo. Tiriamo la pasta in una sfoglia di circa 3 mm, ricaviamo dei dischi del diametro di 6 cm circa, li spenelliamo con dell'acqua. In un'altra terrina avremmo intanto fatto la farcitura - canditi, cioccolato e miele. Ora mettiamo un po d'impasto nei tanti dischi e chiudiamoli in una mezza luna. Ora li friggiamo nella friggi mantenendo la temperatura a 180°, mantenendola costante. Prepariamo ora delle glasse colorate e addobbiamo i nostri fagottini.

Soprana italiană Fiorenza Cedolins a cântat pentru prima oară pe scena ONB

La ultima reprezentare de la finele anului trecut cu *La Bohème* de **Giacomo Puccini**, spectacol eveniment realizat cu sprijinul domnilor Viorel Cataramă și Gabriel Marin, precum și al Asociației Friends of Opera, invitată specială a fost **Fiorenza Cedolins**, celebra soprană italiană. Solista a cântat pentru prima oară pe scena ONB și a dat viață personajului Mimi.

După câștigarea concursului vocal internațional „Luciano Pavarotti” de la Philadelphia (1996), **Fiorenza Cedolins** a interpretat rolul titular din *Tosca*, alături de Luciano Pavarotti, urmând, apoi, colaborări cu câteva dintre cele mai importante teatre lirice din lume, precum: *Teatro alla Scala* din Milano, *Metropolitan Opera House* din New York, *Royal Opera House (Covent Garden)* din Londra.

De-a lungul carierei sale, **Fiorenza Cedolins** a interpretat roluri importante în: *Cavalleria Rusticana* (Pietro Mascagni); *Simon Boccanegra*, *Il Trovatore* (Giuseppe Verdi); *Norma* (Vincenzo Bellini); *Adriana Lecouvreur* (Francesco Cilea); *Poliuto* (Gaetano Donizetti).

De asemenea, solista a dat viață rolurilor pucciniene: Liù din *Turandot*, Mimi din *La Bohème*, Giorgetta din *Tabarro*, Anna din *Le Villi*, Tosca și Madama Butterfly din operele omonime.

A primit numeroase distincții printre care: *Premio Muse 2009* (Florența); *Opera Award 1999 și 2001*; *Zenatello (Verona per l'Arene) 2000 și 2001*; *Artistul anului 2007* acordat de *IV and V Piso Association*; *Premio Campoamor – Cea mai bună cântăreață a anului 2008*.

Un caffè sospeso la Institutul Italian de Cultură „Vito Grasso” din București

Cafeaua, cotidiană prietenă a celor mai mulți dintre noi, a constituit subiectul unei savuroase întâlniri organizate la Institutul Italian de Cultură „Vito Grasso” din București, într-o înfrigurată după-amiază de februarie. Prezentarea îndrăgitei băuturi, de către domni Rodolfo Amadeo, directorul Institutului și maestrul Alessandro Castro, atât teoretic, cu istoricul și anecdotică ei, cât și practic, a fost însoțită de „Pulcinella metafizic”, spectacol susținut de actorul Sergio Sivori, despre lumea cafelei, cu trimiteri la opera lui Eduardo De Filippo.

Grupaj realizat de Dan Comarnescu

De Mărțișor, la: Muzeul Țăranului Român

Grăbind parcă, sosirea mult așteptatei primăveri, **Muzeul Țăranului Român** a organizat în preajma zilei de 1 martie, o manifestare cu care ne-a obișnuit de ani buni, Târgul Mărțișorului (24 – 29 februarie).

Și-au dat întâlnire meșteri și artiști, selecționați, ca și în anii precedenți, după criterii care urmăresc creativitatea, libertatea în folosirea diferitelor materiale pentru realizarea meșteșugită de mărțișoare tradiționale și a altor obiecte pentru obținerea cărora, încercând să reinventeze tradiții, autorii intervin novator, adeseori inspirându-se din diverse domenii ale artei contemporane.

Palatul Copiilor

În perioada 24 februarie – 1 martie, Palatul Copiilor din Capitală a fost gazda celei de-a 4-a ediții a **Târgului Mărțișorului București**.

În cadrul manifestării, desfășurată sub deviza *Dezbracă-te de iarnă la Palatul Copiilor*, compania organizatoare, **Accente Noi**, a expus pe lângă mărțișoare, și alte obiecte, chiar și prețioase bijuterii, posibile cadouri.

Și un fapt cu totul meritoriu: în cadrul unor ateliere de creație, copiii din „Centrul Educațional Ascendent” și copiii cu dizabilități din „Centrul Domnița Bălașa” au modelat, sub privirile vizitatorilor, au pictat și decorat mărțișoare și alte obiecte din sticlă sau ceramică.

Sursa foto: metropotam.ro

NOTIZIE / STIRI

ASOCIAȚIA ITALIENILOR DIN ROMÂNIA **RO.AS.IT.** STR. LIPSCANI NR. 19, etaj 1, 030031 BUCUREȘTI

TEL./FAX: 021 313 3064

WWW.ROASIT.RO